

στιχῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν ἐπέκειτο ν' ἀναλάβῃ ἡ Ἰταλία, ἥτις ἐπὶ τέλους ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ ἀβρὰ αὕτη καὶ μεγαλεπίβολος χώρα, ὡς ἐκ τοῦ ἰδιοφυοῦς χαρακτῆρος, ἀντελήφθη κατὰ μικρὸν πληρέστερον τὴν Ἑλλάδα, ἥτις μετουσιώθη ὅλη ἐν αὐτῇ. Ἡ Γαλλία ἀρχετικὴ ἀγωνιζομένη ἀπὸ τοῦ 15' αἰῶνος, δὲν κατεβλήθη, δὲν ἀπηύδησεν, ἀλλ' ἐχώρησεν ἀνενδύτως ἐμπρὸς πάντοτε, ἕωσού ἐξέκαυσε τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν, ἥτις παρέγνώρισεν ἀληθῶς ἐν ταῖς χερσὶν ἐκμυνέντος ὄχλου τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἐπαγγελίας τῆς ἐν πολλοῖς, ἀλλ' ἐπέτυχεν νὰ ἐπιφέρῃ τοῦ παρελθόντος τὸν θάνατον καὶ τὴν εὐτυχῇ κοινωνικὴν ἰσορροπίαν.

Εὐγ. Γ. Ζαλοκώστας

Εἰς τὸν Ἀδριατικὸν Κόλπον

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΑΞΕΙΔΙΟΥ

Α'.—Ὁ ΑΠΟΠΛΟΥΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΧΑΡΥΒΔΕΩΣ

Ἐν πλῶ πρὸς τὴν Λίγυραν 26 Φεβρουαρίου 1882.

Πρὸ δύο περίπου ὥρων ἐπέβην ἐκ Πειραιῶς τοῦ πυροσκάφου τούτου, πλέοντος εἰς Ἑνετίαν. Ἐπ' αὐτῆς τῆς θέσεως, ἐν ἣ νῦν ἐπιχειρῶ νὰ γράψω τὰς σελίδας ταύτας τοῦ ἡμερολογίου μου, ἀπεχαιρέτισα πρὸ μικροῦ τὴν Μητέρα μου, τὸν ἀδελφόν μου καὶ πληθὺν φίλων θελησάντων νὰ με συνοδεύσωσι μέχρι καὶ τοῦ καταστρώματος. Εἶναι τὸ πρῶτον μικρυνὸν—τριετές, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα—ταξείδιόν μου. Ὁμολογῶ ὅτι ἠσθάνθην βραθεῶς τὴν ἀγνωστὸν μοι τέως συγκίνησιν τοιοῦτου ἀποχωρισμοῦ, ὅτε εἶδον τὰς φερούσας τοὺς οἰκείους καὶ φίλους λέμβους ἀπομακρυνομένους τοῦ πλοίου καὶ ἐνόησα τὸν κραδασμὸν τούτου κατὰ τὴν πρώτην στροφὴν τοῦ ἑλίκου. Περιστρέψας τὸ ὄμμα εἶδον ὅτι εἰμι ὁ μόνος ἐπιβάτης τοῦ πλοίου καθ' ὅλον τὸν ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἑνετίαν πλουν. Ἐπεθύμουν ἡσυχίαν τινά, ἀλλ' οὐχὶ τοιαύτην! Ἔχω ὁμῶς καὶ συντρόφους· τὸ μικρὸν γραφεῖόν μου, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ἡμερολογίου μου.

Ἐπὶ τινὰ λεπτὰ ὥρας, εὐρισκόμενος ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς, διέκρινον ἔτι ἐπὶ τῆς προκυμίας, ἐνεκα τοῦ λευκοῦ ἐπενδύτου τοῦ ἡνιόχου, τὴν φέρουσαν τὴν Μητέρα μου ἀμαξάν. Ἀλλ' ἀμέσως ἡ ἀμαξά ἐξηλείφθη ὀπίσθεν τῶν δένδρων, ἐν ᾗ συγχρόνως ὁ λιμὴν μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ πλοίων ὑπεχώρησεν, ἐγὼ δ' εὐρέθην μετὰξὺ τοῦ φανοῦ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τῆς Ψυτταλείας ἐπὶ τῆς Χαρυβδεως.

Παράδοξον, ἀν μὴ ἀπαίσιον, φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦτο διὰ πλοῖον! Ἐ-

ταξείδευσα ἄλλοτε διὰ τῆς Παράλου, διὰ τῆς Σαλαμίνιας, διὰ τῆς Αὔρας, διὰ τῆς Ἑλπίδος. Ἐπειράθην μάλιστα νὰ περιγράψω εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ ἡμερολογίου τούτου τὰ εὐφωνα καὶ πλήρη ἐννοίας ὀνόματα αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ Χάρυβδις, τὸ φοβερώτερον καὶ ἀπαισιώτερον διὰ τὰ πλοῖα ὄνομα, νὰ εἶναι ὄνομα πλοίου! Τέρας θαλάσσιον ἡ Χάρυβδις, κατῴκει περὶ τὸν Σικελικὸν πορθρὸν καὶ κατέτρωγε τὰ κατὰ μοῖραν τινὰ φερόμενα ἐκεῖ πλοῖα. Ἄν δέ τι τούτων ἐξέφευγε τῶν ὀνύχων αὐτῆς, περιέπιπτε πάντως εἰς τὴν Σκύλλαν. Ἦν δὲ καὶ αὕτη ἡ τερατώδης θυγάτηρ τοῦ Τυφῶνος καὶ τῆς Ἑχιδνῆς καὶ παρεμόνευσεν ἀπέναντι τῆς Χαρύβδεως. Εἶχεν ἑξ ὀφθαλμοειδεῖς λαίμοῦς καὶ δώδεκα ὀφθαλμοὶ καὶ ἐξέχοντες ὀδόντας. Καθ' ἅπαν δὲ τὸ σῶμα αὐτῆς προέβαλλον κυνῶν καὶ ἄλλων θηρίων κεφαλαί. Ταῦτα ἐπλάττον οἱ ἀρχαῖοι, μὴ δυνάμενοι, ἐν τῇ ἀτελείᾳ τῶν ναυτικῶν γνώσεων αὐτῶν, ν' ἀντιμαχήσωναι πρὸς τὰ στοιχεῖα, ὅτε ἔπλεον ἐν τοῖς ὕδασιν ἐκείνοις. Πράγματι δὲ ἦν ἐκεῖ καὶ ὑπάρχει ἔτι ἀντὶ τέρατος Χαρύβδεως, βράχος ἀπότομος καὶ ἐπικίνδυνος, ὅπου προσκραστούμενα ὑπὸ τῆς ἀντιπνοίας καὶ τῶν ρευμάτων τὰ πλοῖα κατεποντίζοντο. Καὶ ἐν τῇ θέσει δὲ τῆς Σκύλλης ἦν βράχος σπηλαιώδης, περ' ᾧ ἐνεφώλευον σκυλόψαρα καὶ ἄλλα θαλάσσια θηρία, καὶ ἐφ' οὗ συνετρίβοντο, παρασυρόμενα ὑπὸ τῶν ρευμάτων, τὰ πλοῖα τῶν ἀρχαίων. Ἐκ τούτων δ' ἐπλάσθη καὶ ἡ παροιμία· ἀπὸ τῆς Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυβδιν.

Φρονῶ ὅτι οἱ Ἰταλοὶ, ἀρξάμενοι τῆς ἰδρύσεως ἐμπορικοῦ καὶ δὴ ἀτμῆρους ναυτικοῦ, καὶ κατάρτισαντες τοιοῦτο οὐχὶ ἀνάξιον λόγου, προσεπάθησαν ν' ἀντιμαχήσωναι τὴν σημασίαν αὐτοῦ καὶ διὰ τοιούτων ἐκτάκτων ὀνομάτων, τῆς Σκύλλης, τῆς Χαρύβδεως καὶ ἄλλων ὁμοίων, ἢ μάλλον ἠθέλησαν διὰ τούτων νὰ δείξωσι τὴν ὑπεροχὴν των ἐπὶ τῶν στοιχείων καὶ περιφρόνησιν πρὸς αὐτά. Ἔστω. Τοῦτο ἀρέσκει καὶ εἰς ἐμὲ πλέον πάσης ἄλλης ἐξηγήσεως.

Ἀλλ' ἡ ἀδράνεια καὶ ἀπροσεξία τοῦ πρωρέως τῆς Χαρύβδεως ἔρχεται ταύτῃ τῇ στιγμή νὰ διαφεύσῃ τὴν σχηματιζομένην ἐν ἐμοὶ ἀγαθὴν ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰταλικοῦ ναυτικοῦ. Συνηντήσαμεν ὥρτιον ἐμπορικὸν ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον. Διχκρίνεται ἐκ τῆς κραταιᾶς σημαίας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ Χάρυβδις δὲν ἔχει τὴν ἐκυτῆς ἀνηρτημένην εἰς τὸ ἀκόντιον τῆς πρύμνης. Μέχρις οὗ δὲ διαταχθῇ ἡ ἀνάρτησις καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ κακανονισμένου χαιρετισμοῦ, τὸ ἀγγλικὸν ἀπέιχε πλέον τοῦ μιλίου, στρέφον ἡμῖν τὴν πρύμνην. Τέλος πάντων ἡ Χάρυβδις ἐχαιρέτισεν, ἀλλ' ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος ἀπηξίωσε ν' ἀνταποδώσῃ τὸν χαιρετισμὸν. Εἶναι Ἀγγλος καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι πολυσήμαντον. . .

Ὁ καιρὸς εἶναι εὐδιδώτατος. Τοῦλάχιστον πλέων ἔτι ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν ὕδατων, ἔχω παρήγορον τὴν ὥρτιον ταύτην ἡμέραν, ἥτις προώριστα νὰ

μοι δώση τὰς τελευταίας ἐντυπώσεις τῆς πατρίδος γῆς ἣν ἐγκαταλείπω σήμερον.

Αὐθημερόν μ. μ.

Ἡ μοναξία ἤρχισε νὰ μὲ δυσχερεστῇ, ὅτε ἤχησεν ὁ κώδων τοῦ προγεύματος. Παρεκαθήσαμεν ἐν ὕλῃ τέσσαρες· οἱ τρεῖς ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου καὶ ἐγώ. Ἐμείνα λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τε τῆς συντροφίας αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν παρτεθέντων ἐδεσμάτων. Θὰ διανύσω οὕτω πέντε ἡμερονύκτια. Ἔστω.

Πλέομεν δι' ἁτμοῦ καὶ ἰστίων ὁλοταχῶς παρὰ τὴν ἀντίθετον τῇ πόλει τῆς Ὑδρας πλευρὰν τῆς νήσου ταύτης. Χαῖρε καλὴ νῆσος, πατρίς τῆς Μητροῦς μου. Εἰς τὴν θέαν τῶν γυμνῶν βράχων Σου ἀναλογίζομαι τὴν γόνιμον κατορθωμάτων ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ ἦν ἐσχέλευες ἐν κόσμῳ καὶ εἰνείς πρὸς ἑπικινόν καὶ τῶν ἐχθρῶν σου τὴν γλῶσσαν! Ὁ διαδραμὼν καὶ δηρώσας περὶ μισθῶς τὴν Ἑλλάδα Ἰμβρακὴν πικρῶς, ἐλθὼν ἀπέναντι τῆς ἡρώϊνης νήσου ἐξεφώνησε τὸν λακωνικώτατον τοῦτον πανηγυρικόν· «Πότε θὰ σὲ βάλω εἰς τὸ χέρι, μικρά μου Ἀγγελλὰ!» — Καταλείπομεν ἀριστερὰ καὶ μακρὰν τὰς Σπέτσας, τὴν γλυκεῖαν καὶ ἀρωματώδη ἀδελφὴν τῆς Ὑδρας καὶ χωροῦμεν πρὸς τὸν Μαλέαν. Πλέομεν ἀπέναντι τῆς ἰδιαιτέρως πατρίδος μου. Διακρίνω μίαν πρὸς μίαν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων ἐφ' ὧν εἶδον ἀνατέλλοντα καὶ δύοντα τὸν ἥλιον εἰς τὸν κόσμον. Μοι φαίνονται ὠρσιότερα καὶ γλυκυέστερα παντὸς ἄλλου ὄρους. Αἱ κορυφαὶ δὲ αὗται διαγράφονται εἰς τὸν ὀρίζοντα ζωηρὰ καὶ χρυσαύρουσι ἐνεκα τῆς καταδόσεως τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν δύσιν. Ἀλλ' εἰς τὸ βάθος ἐκεῖ διακρίνεται ἀμυδρὸς, ὁ θρόνος τῆς κλεινῆς καὶ αἰετῆς Μονεμβασίας, τῆς ἐκπροσωπησάσης τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ ὅλους αἰῶνας. Τὸ πλοῖον ὁμῶς ἤρξατο ταλαντευόμενον· τοῦτο δ' εἶναι ἀλάνθαστον προμήνυμα τῆς γειτνιασεως τοῦ Μαλέα. Καὶ τῷ ὄντι· ἰδοὺ, προβάλλει ἡ λεοντώδης χαίτη του. Εἶναι λεὼν αὐτόχρημα· βλέπεις μόνον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ νομίζεις, ὅτι οἱ πόδες του εἶναι βυθισμένοι εἰς τὰ ἔγκατα τῆς θαλάσσης ἵνα ἀναστατώσωσιν αὐτήν. Πάντοτε ἠγάπησα τὸν Μαλέαν, διότι ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἰδιαιτέρως πατρίδος μου, καὶ οὐδέποτε ἔπαυσα θαυμάζων αὐτόν· εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ καὶ μοι ἐδίδασκεν ἐμπράκτως τὴν ἀξίαν καὶ τὸ μεγαλεῖόν του. Ταύτῃ τῇ στιγμῇ εἶναι ὑπὲρ ποτε ὠρσιος, διότι στέφεται ὑπὸ χρυσαύρουτος νέφους. Μετ' ὀλίγον καλύπτει τὸν ἥλιον διὰ τῆς χαίτης του, ἐν ᾧ ἡ Χάρυβδις διέρχεται ἐγγύτατα τῶν ῥωθῶνων αὐτοῦ σχεδὸν ἐν ἡρεμίᾳ. Δὲν ἐπιθυμῶ, ἀλλ' ὁμῶς εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποθάνῃ ὁ Μαλέας. Καὶ ἰδοὺ... Ναί!... Ἀκούω τοὺς κτύπους τῆς ἀξίνης δι' ἧς μεγαλουργὸς ἐργάτης ὀρύσσει τὸν τάφον αὐτοῦ. Ἀποχαιρετίζω μετὰ τοῦ Μαλέα καὶ τὰ λοιπὰ παρχλικά μέρη καὶ μεσόγεια βαυνὰ τῆς πατρίδος γῆς καὶ τὴν μόλις διαφαινομένην ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς ἐσπέρας Ἐλαφρόνησον καὶ κχτέρχομαι εἰς

τὴν αἰθουσάν (διότι ἐνταῦθα δὲν βλέπω πλέον), ἵνα χαράξω ἐπὶ τῆς ἐπομένης σελίδος τοῦ ἡμερολογίου τούτου σκιαγραφίαν τινὰ τοῦ Μαλέα.

Β'. Ὁ ΜΑΛΕΑΣ (ΜΑΛΕΑ ΑΚΡΑ)

Ἐνῶ τοσοῦτος γίνεται λόγος περὶ τῆς τομῆς τοῦ ἱσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς προκυφόντων πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν ὠφελημάτων τῇ Ἑλλάδι, ἐπέσπασε τὴν προσοχήν μου σπουδαιοτάτῃ μεταβολῇ, ἐπικειμένη εἰς τοῦτο τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς Πελοποννήσου, καὶ πηγάζουσα ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς τομῆς τοῦ ἱσθμοῦ.

Ὁ γίγας τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἡμίσεως τῆς μεσογείου θαλάσσης, ὁ ἐπ' χιλιετηρίδας πανίσχυρος θαλασσοκράτωρ καὶ παντοκράτωρ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἀνατολῆς πρὸς τὴν δύσιν, ὁ περίπυστος Μαλέας, τὸ φοβερὸν καὶ ἐνδοξὸν ἀκρωτήριο, μετ' ὀλίγον καθίσταται ἄσημος ἄκρα, γνωστὴ μόνον ἐκ τῆς ναυτικῆς ἱστορίας καὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων. Τὸ μέγα καὶ τέως ἀδιέσπειστον κράτος τοῦ Μαλέα σκαλεύεται καὶ μετὰ μικρὸν πίπτει ὑπὸ τὴν σκαπάνην καὶ τὸ γεωφάγον τρύπανον μεγαλουργοῦ ἐργάτου, τοῦ στρατηγοῦ Türr, ὅστις σύρει, ὡς διὰ δύο τεραστίων χειρῶν, τὴν μίαν θάλασσαν πρὸς τὴν ἄλλην καὶ, ἐξαφανίζων τὸ μεταξὺ γαιῶδες διάστημα, ἀνοίγει νέαν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ὑγρὴν ὁδόν.

Τὸ ἀκρωτήριο Μαλέας, Μάλεια ἄκρα, ἢ Μαλεαί (κοινῶς Κάβο-Μαλέας) ἦτο καὶ εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πᾶσι τοῖς ναυτιλομένοις διὰ τὸ κινδυνώδες τῆς παρακάμψεως. Οἱ ἀρχαῖοι ναυτικοὶ μετὰ τρόμου ἐμνημόνευον τοῦ ὀνόματος τοῦ Μαλέα, καὶ μετ' ἀπελπισμοῦ διέπλεον πρὸ τῆς θηριώδους ὄψεως αὐτοῦ· ὅθεν καὶ τὸ, οἶονεὶ ἐπικήδειον ῥητὸν, τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, νομίζω, ἀναφερόμενον :

Μαλέας δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

καὶ τὸ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ναυτικοῖς, ὅπερ πολλάκις ἤκουσα ταξιδεύων ἐπὶ διαφόρων πλοίων :

Κάβο-Μαλιὰ, Κάβο-Μαλιὰ!

Βοήθα, Χριστὲ καὶ Παναγιά!

Ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ τρεῖς μὲν μνημονεύει τῆς πρὸ τοῦ Μαλέα συμφορᾶς τοῦ κλεινοῦ ἥρωος αὐτοῦ, ἅπαξ δὲ τῆς τοῦ Μενελάου. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ ὁ τυφλὸς ἀοιδὸς ἔλαβε πεῖραν ἐξ ἰδίου παθήματος καὶ ὅτι αὐτὸς ποτε «περιγνῆμπτων Μελειῶν ὄρος αἰπὺν» ἐνεπνεύσθη τὴν περὶ αὐτοῦ ζοφερὰν ἰδέαν, ἣν τόσῳ ζωηρῶς ἐκτίθησιν ἐν τοῖς θεύρεσι ἔπεσιν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν παρσισάγει τὸν Νέστορα διηγούμενον τῷ Τηλεμάχῳ περὶ τοῦ πλοῦ τοῦ Μενελάου πρὸ τοῦ Μαλέα τάδε·

Ἄλλ' ὅτε δὴ καὶ καῖνος, ἰὼν ἐπὶ οἶνονα πόντον,
ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι, Μελειῶν ὄρος αἰπὺν

Ἰξε θέων, τότε δὴ στογερὴν ὁδὸν εὐρύπα Ζεὺς
ἐφράσατο, λιγέων δ' ἀνέμων ἐπ' αὐτμένα χεῦεν
κύματά τε τροφόντα πελώρια, ἴσα ὄρεσσιν
Ἐνθα διατμήξας τὰς μὲν Κρήτη ἐπέλασσε

· · · · ·
· · · Ἀτὰρ τὰς πέντε κυανοπρωείας
Αἰγύπτῳ ἐπέλασσε φέρον ἀνεμός τε καὶ ὕδωρ.

(Ὅμηρ. Ὀδύσ. Γ. 286).

Ὁ Μαλέας, δύναται τις εἰπεῖν, ἦν ὁ θρόνος τοῦ ποντομέδοντος Ποσειδῶνος. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἔπνεε μένεα κατὰ τοῦ πηγούργου Ὀδυσσεώς, τοῦ τυφλώσαντος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πολύφημον ἔλαβε τρίς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ πατάξῃ δεινῶς ἐνταῦθα πρὸ τοῦ Μαλέα τὸν υἱὸν τοῦ Λαέρτου, ἐκδικῶν τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τῆς διασπορᾶς καὶ κατκστροφῆς τῶν νηῶν ἐκείνου.¹

Τοὺς ναυτικούς τῆς σήμερον οὐχ ἥττον φοβίζει, ὥς εἶπον, ἡ ἀδηφάγος ἄκρα. Καίτοι δὲ ἡ ναυτικὴ ἐπιστήμη ἐτελειοποιήθη καὶ τὰ μέσα αὐτῆς εἰσὶ πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ πρὸς καταπόνησιν τῶν στοιχείων, καὶ τοι ὁ ἀτμός ὑπερνικᾷ τὴν δρμὴν τῶν κυμάτων, ἀλλ' ὅμως πρὸ τῆς ἐξηγριωμένης ὀψείας τοῦ Μαλέα πᾶν πλοῖον ἀνακρούει πρύμναν καὶ σπεύδει πρὸς ὄρμον. Ὁ ῥοῦς καὶ ὁ ῥόχθος τῶν ἀπελωρίων κυμάτων τοῦ Μαλέα εἰπὶν ὑπέρτερον παντὸς ἀνταγωνισμοῦ. Ἐν ἡμέραις διαρχοῦς τρικυμίας συναθροίζονται 60—80 ἰστιφόρα καὶ 15—20 ἀτμήρη πλοῖα ταῦτοχρονως εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἐλαφονήσου, ἀναμένοντα τὴν κατὰπράυνσιν τοῦ θυμοῦ τοῦ ἐξηγριωμένου τούτου λέοντος. Ἐγὼ αὐτὸς ταξειδεύων δι' ἀτμοπλοίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου μόλις ἠδυνήθην καὶ σωθῶ εἰς Κύθηρα, ὅπου ἐδέησε καὶ περιμένω ἐπὶ 12 ὅλας ἡμέρας. Ἐπιστρέφων δὲ διὰ τοῦ μεγαλητέρου ἐλληνικοῦ ἀτμοπλοίου εἶδον αὐτὸ ἀνακρούον πρύμναν καὶ καταφεύγων εἰς Ἐλαφόνησον. Ἐκεῖ ἦσαν ἅπειρα πλοῖα ἀποκεκλεισμένα πρὸ 25 καὶ 30 ἡμερῶν, ἐνῶ τινὰ τούτων ἐπλεύσαν ἐνταῦθα ἐξ Ἀφρικῆς ἐν τρισὶν ἡμέραις!

Τῷ ὄντι δὲ ὁ Μαλέας, ὥς λέων ἀκαταδάμαστος καὶ ἀγέρωχος, ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς μόνης καὶ ἀναποφεύκτου διόδου μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, βλέπει διερχομένους καὶ σθεννυμένους τοὺς αἰῶνας, ὥς σθέννυνται καὶ ἐξαλείφονται τὰ εἰς τὰς πλευράς του θραυόμενα κύματα. Βλέπει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὸ πρῶτον φοινικικὸν κέλυφος ἐχάραξεν ἀφρόεσαν αὐλάκην ἐπὶ τῆς θαλάσσης, διερχομένους πρὸ αὐτοῦ μετὰ τῆς παρόδου τῶν αἰώνων τὰς γενεὰς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν ἀκατασχέτως. Βλέπει τὰς κόπας ἀναπληρουμένας ὑπὸ τῶν ἰστίων καὶ ταῦτα συμπτυσσόμενα πρὸ τοῦ ἀτμοῦ. Βλέπει τὰ ἀρχικά καὶ, ὥς εἰπεῖν, νηπιώδη σκα-

¹ Ὅμηρ. Ὀδύσ. Δ. 514 I. 80, T. 187.

φίλ ἐξερκνιζόμενα πρὸ τῶν πεντηκοντόρων νηῶν, καὶ ταύτας μεταλλασσομένας εἰς δίκροτα καὶ τρίχροτα καὶ ἐπὶ τέλους βλέπει τήμερον πελώρια πυρόσπλαγγνα θωρηκωτὰ παρελχύνοντα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς διατελεῖ ἐν ἧ ἀπὸ κατὰβολῆς τῶν αἰώνων διετέλει καταστᾶται. Οὐδὲ τὸ πικρόπικν ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ οἶονεῖ ρέοντος ἀδικλείπτως πρὸ αὐτοῦ, τότε μὲν ἐκ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Δύσιν, νῦν δ' ἐκείθεν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν καθόλου Ἀνατολήν, μένει εἰσέτι καὶ ἔσχει ἀπολίτιστος καὶ ἄγριος. Ἡ τρίκινα τοῦ ἐνοσίχθονος Ποσειδῶνος ἐνναῦθα μόνον, ἐν τῇ περὶ τὸν Μαλέαν θαλάσση, διχσώζει ἀλώβητον τὴν ἰσχὺν αὐτῆς. Ὁ Μαλέας εὐφραίνεται καταστρέφων πάντοτε. Κατακρίνει ἡδονικῶς αὐτανδρα σκάφη μικρὰ ἢ μεγάλα, ἀσθενῆ ἢ ἰσχυρὰ, αἰσθάνεται εὐχक्रίστησιν ὅταν θραύωνται εἰς τὰς πλευρὰς αὐτοῦ μετὰ κρότου φοβεροῦ πλοῖα καὶ ἀποδέχεται ὡς φθόγγους μουσικοῦς τοὺς γόους καὶ τὰς φωνὰς τῶν ναυαγῶν. . . . Πρὸς τροφήν τοῦ θηρίου τούτου, ὅπερ ὠνομάσθη καὶ ἐγράφη ἐν ταῖς γεωγραφικοῖς χάρταις «Μαλέας», χρησιμεύουσι καὶ ἄνθρωποι καὶ πέτραι καὶ καρποὶ καὶ ξύλα καὶ χρυσὸς καὶ σίδηρος καὶ πᾶσα αὐσία εὐφραίνει καὶ ἡδύνει αὐτό. Τίς λησμονεῖ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1795 κατάποσιν ἐνὸς τῶν πλοίων τοῦ λάρδου λῆστοῦ Ἑλλήν μετὰ τοῦ ἐκ πλούτου ἀρχαιολογικοῦ φορτίου αὐτοῦ; Ἐλπίζωμεν ὅμως ὅτι ὁ Μαλέας ἡμέραν τινὰ θ' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Παρθενῶνα, ὅν κατὰ πᾶσαν αἰθρίαν πρωΐαν ἀτενίζει φιλίως, τὰ εἰς αὐτὸν ἀνήκοντα συντρίμματα. Λέγω δὲ τοῦτο διότι ὁ Μαλέας, ἂν μὴ ἐδείχθη ἰδιαζόντως φιλόρχικος ἢ φιλόμουσος, ἐδείχθη ὅμως πάντοτε φιλόπατρις, ὡς θέλω σημειώσαι, ἔτι, κατωτέρω.

Ὁ Μαλέας πλὴν τῆς μεγάλης ἐπιστημότητος αὐτοῦ, τῆς ἐκ τῆς ἀγριότητος πηγαζούσης, κέκτηται καὶ ἑτέραν, τὴν ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς θέσεως αὐτοῦ. Συνέχεια ὦν σειρὰς ὁρέων μακρόθεν ἐκτεινομένων καὶ βόρην — ἐφ' ὅσον προχωρεῖ — ἀπαλλκττόμενος τῶν ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτοῦ καταρρύτων καὶ εὐσκίων χωρίων, καθήκει εἰς τὴν θάλασσαν ψιλὸς καὶ ἀπορροῶς γινόμενος κατὰ δὲ τὴν ταλευταίαν ἄκρην αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς προεχίμης ἐλαττούμενος καὶ λεπτυνόμενος, ἐξ ἐναντίας μεγαθύνεται καὶ ὀρθοῦται περυσισιάζων μέγιστον ὄγκον εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύματα. Ἀπὸ τῆς ράχεως λοιπὸν αὐτοῦ ταύτης, ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, καθορῶνται πολλὰ τῶν ἀρεστώτων μερῶν. Μετὰ τὸ Γαίνκρον καὶ τὰ Κύθηρα βλέπει τὴν Κρήτην, ἔλκον τὸν Ἀργολικὸν μετὰ τῶν Σπετσῶν, τὴν Ὑδραν, τὴν Ἀττικὴν μέχρι Σουνίου καὶ τὰς πλείστας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Γενικώτερον δὲ σκοπούμενος ὁ Μαλέας κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν αὐτῶν ἔχει οὕτως: Πρὸς βορρᾶν μὲν φέρει τὴν Ἑλλάδα ὅλην πρὸς μεσημέριαν ἀτενίζει τὴν Κρήτην καὶ τὸ Διῶικὸν πέλαγος μέχρι Ἀφρικῆς ἐνθεν δὲ καὶ ἔνθεν, πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς, λαύεται ὑπὸ τῶν πελάγων Αἰγαίου καὶ Ἰονίου. Παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ ἀντὶ τῆς μικροσκοπικῆς Ἐλαφονήσου

προσέλαβε δορυφόρον ἀχώριστον τὴν νῆσον τῶν Κυθήρων, ἀφ' ὅτου τὸ με-
σάζον ὑγρὸν διάστημα συνετμήθη, διὰ τῆς γενναϊόφρονος παρχωρήσεως
τῆς πλειάδος τῶν θυγατέρων Ἰονίων νήσων πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα.
Ἀλλ' εἰς μάτην ἐπὶ τόσας δεκάδας ἐτῶν περιμένει νᾶ ἴδῃ προσερχομένην
καὶ ἑτέραν, μᾶλλον δὲ πολυτένικτον καὶ πολυπαθὴ θυγατέρα, τὴν Κρή-
την! Πρόθυμος πάντοτε, ὡς γνήσιος Ἕλληνα ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, ὁ Μα-
λέας προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας τῶν περὶ αὐτὸν λιμένων καὶ ὁρμῶν εἰς τοὺς
ἀγῶνας τῆς Ἡρώνης νήσου καὶ βροντόφωνος ἀντιλαλεῖ εἰς τοὺς κρότους
τοῦ ἐκάστοτε ἐκρηγνυμένου ἐπὶ τῆς Ἰδῆς κεραυνοῦ τῆς Ἐλευθερίας. Πότε
ἄρα γε θὰ δεχθῇ εἰς τὰς ρικνὰς καὶ κατεσκληκυίας παρειάς του τὸν
ἀσπασμὸν ἐλευθέρου κύματος πεμπομένου ἐξ ἐλευθέρου τῆς νήσου Κρήτης;

Τὸν ὑπὸ τὸν Μαλέαν ὁρῶς προαιώνιον θρόνον τοῦ ἐνοσίχθονος καταρρί-
πτει ὁ ἐπικείμενος ἀσπασμὸς τῶν ὑδάτων τῶν κόλπων Κορινθιακοῦ καὶ
Σαρωνικοῦ, τὸ δὲ ἀκταδόμαστον κράτος τοῦ Μαλέα ἐπὶ τῆς Μεσογείου
πίπτει ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῆς θαυματοποιοῦ ἀξίνης τοῦ αἰῶνος τούτου.
Ὁ ἀπέναντι τοῦ ἁκρωτηρίου τούτου ἐπὶ τῆς νήσου Κυθήρων ἐστημένος
φάρος, ὁ μέγιστος τῶν φάρων τῶν ἑλληνικῶν ὑδάτων, καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ Μαλέα ἰδρυόμενος κατ' αὐτὰς φάρος χρησιμεύσουσι μετὰ τινα ἔτη,
μεθ' ᾧ συντελεῖται ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀντὶ ἐπικηδείων λαμπάδων κατὰ
τὴν πτώσιν τοῦ γίγαντος. Τὸ συνδέσαν δ' ἐσχάτως τὴν Κόρινθον μετὰ
τοῦ Μαλέα τηλεγραφικὸν νῆμα θ' ἀναγγεῖλη κατὰ τὸ «μόρσιμον ἥμαρ»
περὶ τὸ 1886 τὴν ἀποκοπὴν τοῦ νήματος τῆς ἱστορίας τοῦ Μαλέα!

Γ'.—ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΗΜΕΡΑΝ

Ἐν πλῶ, παρὰ τὴν Ζάκυνθον 27 Φεβρουαρίου 1882.

Ἡ Χάρυβδις καθ' ἁλὴν τὴν νύκτα ἔπλεεν ὡς αὖρα, ἢ ὡς ἡ Αὔρα, ἢ
μᾶλλον ἐνόμιζες ὅτι ἔπλεε κοιμωμένη. Τοσοῦτον ἦν γαληνιαία καὶ ἡρε-
μος ἡ θάλασσα. Μόνον τὰς ἀκτῖνας τοῦ τηλεφωνοῦ φάρου τῶν Κυθήρων
εἶδον κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τῆς νυκτός, ὅτε ἡ Χάρυβδις παρέπλει τὴν
νῆσον τῆς Ἀφροδίτης. Ἐντεῦθεν, πρὸς τὴν Πελοπόννησον οὐδὲν διεκρίνετο
ἐνεκα τοῦ σκότους: οὔτε τὸ, καθ' Ὅμηρον, «ἔφαλον πτολίεθρον» Ἐλος,
οὔτε ἡ «κοίλη Λακεδαιμόνων», οὔτε αἱ ἐκβολαὶ τοῦ κλεινοῦ Εὐρώτα, οὔτ'
αὐταὶ αἱ κορυφαὶ τοῦ εὐκύνδρου Ταυγέτου. Μόλις δὲ περὶ τὴν μεσονύκτιον
ὥραν διέκρινον, παρκαμπτούσης αὐτὴ τῆς Χαρύβδεως, τὸ Τάιναρν ἁκρω-
τήριον, φωτιζόμενον ἀμυδρῶς ὑπὸ τῆς φθινούσης σελήνης. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε
παρ' ἀρχαίοις ἢ εἰς Ἀδοῦ κατάβασις καὶ προσήρχοντο ἵνα καθαρθῶσιν οἱ
μιανθέντες ἐνεκα φόνου ἀδίκου. Ὁ Ὀρέστης, φονεύσας τὴν ἀπιστήσασαν
μητέρα αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν καὶ δικάσθεις ὑπὸ τῶν δώδεκα θεῶν ἐν
Ἀρείῳ Πάγῳ, ἠθωώθη διὰ τῆς λευκῆς ψήφου τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀλλὰ δὲν

ἤρκει αὐτῷ ἡ ἀποφυγὴ τῆς ποινικῆς τιμωρίας· διὰ τοῦτο δὲ ἦλθεν ἐνταῦθα, εἰς τὸ Ταίνακρον ἵνα τελείως ἀπκλλαγῇ τοῦ «ἄγους». Σήμερον κατοικοῦσιν ἐκεῖ οἱ ἄξευκτοι καὶ πολεμοχάρμαι Μανιάται. Ἀπασα ἡ χώρα αὐτῶν εἶναι ξηρὰ καὶ ἄγονος· ἀλλ' οὗτοι ἀναγκάζουσι τοὺς βράχους, δι' ἐκτάκτου φιλοπονίας, νὰ φύωσι κριθὴν καὶ ὕσπρια· ἀρτύουσι δὲ τὸν μέλανα, ὡς τὸν περιώνυμον ζωμὸν τῶν προγόνων αὐτῶν Σπαρτιατῶν, ἄρτον διὰ τοῦ λίπους τῶν ὀρτύγων, οὓς περίεργος καὶ ἀνάλογος πρὸς τὸ ἄγονον τοῦ τόπου οἰκονομία τῆς φύσεως ἄγει ἐκεῖ δις τοῦ ἔτους καθ' ἑκατομμύρια.

Σήμερον τῇ πρωίᾳ περιλαμπῆς ὁ ἥλιος ἀνέδυσ ἐκ τῶν κυμάτων περὶ τὴν χώραν τοῦ Μαλέα, ἐκεῖθεν δηλαδὴ ὅπου ἔδυσε χθὲς, ὡς νὰ διανυκτέρευσεν ἐκεῖ! Πιθανῶς παρέλιπε κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς περιγείου πορείας αὐτοῦ, ἀφείς τοὺς ἀντίποδας ἐν διαρκεῖ σκότει, καὶ ἔμεινεν ἵνα ξενισθῇ εἰς τὰ περὶ τὸν Μαλέαν θαλάσσιον ἀνάκτορα τοῦ Ποσειδῶνος, ἢ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς Κυθήρης νήσου μαλακὰ δώματα τῆς Ἀφροδίτης. Τὸ δεύτερον εἶναι πιθανώτερον, διότι σήμερον ἀνατέλλων ἦν καταπόρφυρος, ὡς νὰ ἔχρισεν αὐτὸν ἡ θεὰ διὰ τῆς περιωνύμου τὸ πάλαι κυθηραϊκῆς πορφύρας, ἐξ ἧς καὶ ἡ νῆσος ἐκέκλητο *Πορφυροῦσσα*. Καὶ διέχυσε τὸ χρῶμα αὐτοῦ τοῦτο ἄμ' ἀνκδὺς καὶ ἐπορφύρισε τὰ μαλακὰ τῆς πρωινῆς αὔρας κυμάτια καὶ ἐχρύσωσε τὰ ὑπὲρ τὴν ὠραίαν Ζάκυνθον περιπτάμενα ἐλαφρὰ νέφη. Καὶ ὁ ἀρטיפυγῆς δὲ ἐπὶ τῆς μείζονος τῶν Οἰνουσῶν νήσων φανὸς, διὰ τῆς θλάσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ ὠρχίου τούτου ἡλίου, ἐφάνετο ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ ὡς ἀνημμένος ἔτι.

Ἡ Χάρυβδις ἐν τούτοις διαψεύδουσα τὸ δριμύ ὄνομα αὐτῆς, ἀντὶ τέρατος ἀνθρωποφάγου καὶ νηοφάγου, ἢ ἀντὶ σπηλαιώδους βράχου, ὡς ἦν ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Σκύλλα, εἶναι ὠραῖον θαλάσσιον μέγαρον, βρίθον χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ μεστὸν παντὸς τερπνοῦ καὶ ἀναπαυτικοῦ πράγματος. Ἀλλ' ἐμὲ κατέχει πληῆξις ἐπὶ τῇ εὐρείᾳ καὶ ἀπολύτῃ κυριαρχίᾳ μου, ὡς μόνου ἐπιβάτου, ἐπὶ τε τῶν ἀπείρων κοιτῶνων αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἀχανοῦς ἀθούσης καὶ τοῦ ἐκτεταμένου καταστρώματος· οὔτε δὲ εἰς τὴν Β', ἢ καὶ εἰς τὴν Γ'. θέσιν ὑπάρχει τις ταξειδιώτης. Εὐχχρίστως λίαν θὰ ἐδεχόμην νὰ μερισθῶ τὴν πενθήμερον ταύτην (μέχρι τῆς 3ης Μαρτίου) κτῆσίν μου καὶ πρὸς τὸν ἐπαχθέστερον καὶ πληκτικώτερον συμπλωτῆρα.

Πέραν τῆς Κεφαλληνίας μ. μ.

Τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ πλοίου βλέπω μόνον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ προγεύματος καὶ τοῦ γεύματος. Τὰς λοιπὰς μένουσιν εἰς τὸ ἔργον τῶν, λίαν προσεκτικοί, ὡς παρατηρῶ, καὶ περὶ πάντων μεριμνῶντες. Ἐν τούτοις ἔχουσι τὴν καλοσύνην νὰ μοὶ παρέχωσι πᾶσαν περιποίησιν ὃ τε πλοίαρχος κ. Bruno Vincenzo καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος κ. Giuseppe Clausi. Μετὰ τοῦ τρίτου δὲν ἐγνωρίσθην. Εἶναι περίεργον ὅτι, ἐνῷ χθὲς συνηντήσαμεν ἐκεῖ παρὰ τὸν Μαλέαν πλεῖστα ἀτμόπλοια καὶ ἰστιοφόρα, σήμερον οὐδ' ἐν

ἐθεάθη εἰς τὸν ἡμέτερον ὁρίζοντα.—Ὁ καιρὸς εἶναι εὐδιώτατος. Κατελίπομεν ἤδη δεξιὰ τὴν Ζάκυνθον, τὴν Κεφαλληνίαν μετὰ τῆς οἰονεὶ συνεχόμενης αὐτῇ Ἰθάκης, εἰς δὲ τὸ βάθος τὴν χώραν τῶν Αἰτωλῶν. Πλέομεν πάντοτε πρὸς βορρᾶν ἐν ἀμετατρέπτῳ πορείᾳ. Πρὸ τινων ὠρῶν οὐδεμίαν ξηρὰ φαίνεται. Πᾶσα ἐλληνικὴ γῆ ἐκρύβη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου· οὐδ' ἐλπίζουσιν οἱ ὀφθαλμοί μου ν' ἀτενίσωσιν, ὥς εἰς τελευταῖον σταθμὴν τὴν Κέρκυραν, διότι μετ' οὐ πολὺ τὸ σκότος θὰ καλύψῃ τὸ πᾶν. Ἰδοὺ ὁ ἥλιος ἄνευ ἀκτίνων, ὥς διάπυρος μύδρος, σπεύδει πρὸς τὸ τέρμα τῆς πορείας αὐτοῦ καὶ ἡρέμα καταδυόμενος κρύπτεται εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ Ἰονίου πελάγους. Αὐριον θὰ ἴδω τὸν ἥλιον τῆς Ἰταλίας.

Δ'.—ΤΟ ΒΡΕΝΤΗΣΙΟΝ (Brindisi)

28 Φεβρουαρίου 1882. Πρωία.

Ἀφυσπιοθεῖς ὑπὸ κρότων καὶ φωνῶν, ἤσθάνθη τὴν Χάρυβδιν ἡρεμούσαν πλέον μετὰ 48ωρον ἀδιάλειπτου πλοῦν. Ὁ ἥλιος ἤδη ὠδήγησε τὸ πύρινον ἄρμα αὐτοῦ ἔξω τῶν πυλῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ φωτίζει καὶ καλλύνει πᾶσαν τὴν περίεξ φύσιν, ἥτις ἐνταῦθα εὐμοιρεῖ χάριτος. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ λιμένος, ὅπου λήγει τὸ κρηπίδωμα, μαλακαὶ καὶ ἡρέμα ἐπικλινεῖς ἐκτάσεις λούουσι τὴν μόλις φουμένην χλόην αὐτῶν εἰς τὰ κύματα. Ὑψικόρυφοι δ' αἰγαιοὶ βυθίζουσι τὰς ρίζας αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀντλοῦσιν ἔως ἐξ αὐτῆς ἄλμυρὰ δάκρυα ἵνα δικαιώσωσι τὴν μεταμόρφωσίν των εἰς δένδρα. Περικτέρω φαίνονται κῆποι τινες, τείνοντες, ὥς τότες χεῖρας, τοὺς κλάδους τῶν φυτῶν καὶ θάμνων αὐτῶν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ περιπταμένου ἔαρος. Οἱ ὑπερκείμενοι καὶ οἱ περικτέρω τοῦ λιμένος λόφοι βρίθουσι συκῶν, ἐλαιῶν καὶ ἀθωνάτων καὶ κυπρίστων καὶ φοινίκων καὶ παντοίων ἄλλων δένδρων. Ἄν ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλίς εἰσὶν ἀδελφαί, ἡ Ἰταλίς εἶναι ἀναμφιδόλως ἡ πρεσβυτέρα καὶ μάλλον προωδευμένη. Ἀμφότεραι κατωκλήθησαν εἰς τὰ βάθη τῶν προϊστορικῶν αἰώνων ὑπὸ τῆς αὐτῆς Πελασγικῆς φυλῆς· ἡ Ἰταλία μάλιστα κατωκλήθη πρώτη, ὅτε κειμένη ἐγγυτέρω τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς κατέβη ἡ φυλὴ ἐκείνη· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκαλεῖτο Μεγάλη Ἑλλάς. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ῥοῦν τῶν αἰώνων ἐκτέρω ἐτράπετο ἰδίαν ὁδόν. Ἡ Ἰταλία μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐν ἐπιδρομαῖς καὶ ἐμφυλίοις πολέμοις, ἀπῆρτισε τὸ κρατικὸν Ῥωμαϊκὸν ἔθνος· ἀνεδείχθη ὡς πολεμικὴ χώρα, ἥ ὡς πεδῖον κρατερῶν μαχῶν· ἤψατο ἄκρω δακτύλῳ τῶν γραμμάτων· ἐκαλλιέργησε πλέον τι τὰς ὠραίας τέχνας· ἀλλὰ κυρίως ἐμόρφωσε καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου. Ἐγένετο μὲν καὶ αὐτὴ ὁ πρὸς δὴ ὅρος τῆς ἐπιδρομῆς διαφόρων λαῶν ἐν ταῖς μετέπειτα χρόνοις καὶ ἥλλαξε πολλοὺς ἀλληλοδιαδόχως θεσπότες, ἀλλὰ δὲν ἠτύχησε νὰ κατακτηθῇ καὶ ἐρημωθῇ ὑπὸ φυλῆς, οἷα

ἡ Τουρκική. Ἡ δ' Ἑλλάς, ποιητικωτέρα ἐκείνης, καὶ μάλλον θυμοειδής, κατ' Ἀριστοτέλην, ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῆς ποιήσεως, τῶν γραμμῶν, τοῦ δρόμου καὶ τῆς φιλοσοφίας· ἤγαγεν εἰς τὸ ὑπατον σημεῖον τῆς τελειότητος τὰς καλὰς τέχνας· καὶ ὑπῆρξε μὲν χώρα ἐκ τῶν κατ' ἐξοχὴν πολεμικῶν, ἐν τε γῇ καὶ θαλάσῃ, καὶ διέχυσεν ἀπανταχοῦ ματὰ τῶν λογῶν αὐτῆς καὶ τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ· ἀλλὰ τέλος παντοίας περιπλεχθεῖσα τύχαις, συνετρίβη καὶ ἡρημώθη φυσικῶς τε καὶ ἠθικῶς ὑπὸ τῆς κτηνωδεστερᾶς τῶν κατακτητικῶν φυλῶν, τῆς Τουρκικῆς. Νῦν μάστις ἀνανήφει. Ἐν βραχεὶ σχετικῶς διαστήματι χρόνου διέπραξε πολλά, ἀλλὰ καὶ πολλῶν στερεῖται καὶ ὕστερεῖ ἔτι. Διὰ τοῦτο ἡ χλόη καὶ ἡ λεύκη παύουσι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐν ᾧ ἐν Ἑλλάδι πολλῶ ἀφίστανται αὐτῆς. Ὑπάρχουσι καὶ ἐκεῖ ὁμοίαι θέσεις, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ κανόνα, ὡς ἐνταῦθα, διότι ἐν Ἑλλάδι ἡ γεωργία περημελήθη, ὡς μὴ ὤφειλε. Πρέπει καὶ ἡ Πατρίς μου νὰ μάθῃ ν' ἀναγινώσκη τὸ μέγε καὶ σωτήριον βιβλίον τῆς φύσεως, ὃ ἐστὶν ἡ γεωργία, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον ψελλίζει ἐπ' αὐτοῦ.

Μὲ ἀποσπῶσι τῶν σκέψεων τούτων φωναὶ παντοειδεῖς καὶ μ' ἐπικνηφέναι εἰς τὴν Χάρυβδιν, ἣτις ἐνῶ στηρίζεται διὰ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς αὐτῆς εἰς τὴν προκυμκίαν, πρὸς τὸ βόρειον μέρος τοῦ λιμένος, ἐκ τῆς ἀριστερᾶς πολιορκεῖται ὑπὸ σμήνους λέμβων, ἐτοιμαζομένων τῶν ἐν αὐτοῖς λεμβούχων ἐν ἀμοιβαίαις βλασφημίαις καὶ ἀπειλαῖς νὰ ἐκπορθήσωσι τὸν μόνον ἐπιβάτην αὐτῆς.

Αὐθημερόν μ. μ. ἐκ τῆς «Χαρύβδεως».

Μετὰ τὸ πρόγευμα ἀπέβην πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς πόλεως. Αὕτη ἀνήκει, ὡς γνωστὸν, εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἐπαρχίαν Terra d' Otranto, καὶ ἀποτελεῖ τὴν πτέρναν τοῦ Ἰταλικοῦ ποδός, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς χάρταις. Τὸ Βρεντήσιον ἦν καὶ παρ' ἀρχαίοις ἐπίσημος παραλίχ πόλις. Ὁ Στράβων, ὡς νομίζω, λέγει ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Κρητῶν, ἐλθόντων ὑπὸ τὸν Μίνωα. Κατ' ἄλλους, ἐκτίσεν αὐτὴν ὁ Διομήδης, ἐλθὼν ἐπὶ κεφαλῇς Αἰολέων. Καὶ ἐπὶ 500 ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Ῥώμης ἐκυβερνᾶτο ἔτι ὑπὸ ἰδίου ἡγεμόνος. Ἀλλ' ἐγένετο καὶ αὕτη ἀποικίχ Ῥωμαϊκὴ, εὐημερήσασα ὅμως καὶ αὐξήθεῖσα μέχρις 100,000 κατοίκων. Εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ἱστορίας ἀναφαίνεται τὸ Βρεντήσιον. Ἐνταῦθα ἐχρίσθη Καῖσαρ ὁ Ὀκταβιανός, ἐγεννήθη ὁ τραγικὸς ποιητὴς Παλαύσιος καὶ ἀπέθικεν ὁ Βιργίλιος. Βραδύτερον ὅμως ἐπιδρομαὶ βαρβάρων καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι κατέστρεψαν αὐτὸ, μάλιστα περρωμένων τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων νὰ ἀναστηλώσωσι τὴν φθίνουσαν ἐπισημότητά αὐτοῦ. Τὸ ἔργον ὅμως τοῦτο ἐπεφυλάσσετο εἰς τὰς σταχυοφορίας. Ἐκατὸν ἡγεμόνες ἐπιβίβασαν ἐνταῦθεν τὰς στρατιὰς αὐτῶν, ἀκολουθουμέναις ὑπὸ χιλίων προσκυνητῶν. Ἐκτοτε δ' ἐγένετο αὖθις τὸ σημεῖον τῆς συγκεντρώσεως καὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ἐμπα-

ρευμάτων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ὡς ὑπῆρξε καὶ πρὸ τοῦ. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι κατέκλυσαν τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Βρεντήσιον ἀπώλεσε τὴν ἐπισημότητα ἐμπορικῆς πόλεως, ἐκμηδενισθέντος τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐνέπεσαν εἰς φοβερὴν πενίην καὶ ἀποσύνθεσιν.

Ἀλλὰ προώριστο νὰ ἐκτελεσθῇ ἐνταῦθα ἐν θάμῳ τῆς ἰσχύος τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ τὸ Βρεντήσιον κεῖται ἐναργὲς παράδειγμα τῆς καταπληκτικῆς μεταβολῆς τῆς τύχης τῶν πόλεων ἐκείνων, ὧν ἡ πρόοδος εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἐγκυτκλείψεως καὶ ἀνανεώσεως μεγάλων ἐμπορικῶν ὁδῶν. Ἰδοὺ δὲ ὁ λόγος· ὁ λιμὴν τοῦ Βρεντησίου εἶναι εὐρύχωρος καὶ κεκτημένος τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ δύνανται τὰ πλοῖα νὰ ἐξέρχωνται αὐτοῦ οἰουδήποτε ἀνέμου πνέοντος. Ὅτε ἐγεννήθη ἡ ἐλπίς τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, τὸ δὲ παγκόσμιον ἐμπόριον ἔλαβε τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας παλαιὰν ἀνατολικὴν ὁδὸν, ἡ Ἰταλικὴ βουλὴ ἀπεφάσισε τὴν κατασκευὴν, ἢ μάλλον τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ φυσικοῦ λιμένος τοῦ Βρεντησίου. Πράγματι δὲ συνετελέσθη αὕτη τῷ 1866 δι' ἀπύστου καὶ δραστηρίας ἐργασίας. Ὁ λιμὴν οὗτος ἔχει παρ' αὐτὸ τὸ κρηπίδωκα βάθος 8 1/2 μέτρων. Τὰ παλαιὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα κατηδαφίσθησαν καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς χώρας καὶ ὡς ὑλικὸν οἰκοδομῆς τῶν καταστημάτων τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἄλλων διαφόρων. Μεγάλαι ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσι σήμερον τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀλεξανδρείας. Μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Βρέννης καὶ τῆς διατρήσεως τοῦ Κεννησίου ὅρους τὸ Βρεντήσιον, ἐνεκὰ τῆς θέσεώς του κατέστη σπουδαῖον σημεῖον συναντήσεως σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων διὰ τὴν μετάβασιν ἀπ' Ἀγγλίας καὶ Ἰνδίας. Ὡς πόλις οὐδεμίαν ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν. Ὀλίγας ἔχει οἰκίας καλὰς, χρησιμευούσας ὡς ξενοδοχεῖα. Παρὰ τὴν προκυμαίναν ὑπάρχει μικρὰ τις πλατεῖα, ἡ τοῦ «Βίκτωρος Ἑρμικνουήλου». Ἐξ αὐτῆς δ' ὄρεχεται ἡ μόνη ἀξία λόγου ὁδὸς, ἡ «Amena», λήγουσα εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν· οὗτος δ' εἶναι μέτριον, ἀπέριττον, ἀλλ' εὐάρεστον οἰκοδόμημα ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως· διακλάδωσις τις τοῦ σιδηροδρόμου ἐξικνεῖται διὰ περιστροφῆς μέχρι τῆς παραλίας παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν πλατεῖαν. Τὰ παλαιὰ μέγαρα καὶ τεμένη κατέπεσαν, ἢ ὀσημέραι καταρρέουσι. Ὁ πύργος τοῦ αὐτοκράτορος περικλείει σήμερον ἀντὶ ἐστεμμένων καταδεδικασμένων κεφαλάς. Ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἀνανεωθείσης πόλεως προεξέχουσιν ὁ παλαιὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, στρογγύλου κτίριον ἐκ τετραγώνων λίθων, ἄνευ πηλοῦ ὠκοδομημένον, χρησιμεῖον δὲ τανῦν ὡς μουσεῖον. Ἐπειδὴ σήμερον εἶναι κυριακὴ, δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτό. Ἐπίσης διακρίνεται ἡ μητρόπολις Santa Teresa, ἧς οἱ θαμέλιοι τοῖχοι χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος, ἀλλ' ἥτις τυγχάνει νῦν βεβλαμμένη ἐξ ἐπανελημένων σεισμῶν. Μεθ' ὅσου καὶ ἂν εἰσῆλθον ἐντὸς αὐτῆς σεβασμοῦ, δὲν ἡδυνήθη νὰ μὴ ἀγκυακτῆσω, εἶτα δὲ καὶ γελάσω

διὰ τὸν τρόπον τοῦ λατρεύειν ἐνταῦθα τὰ θεῖα. Κοῦκλαι ἐκ ξύλου ἢ ἐκ κηροῦ, ὡς τὰς ἐκτιθεμένους κατὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ δι' ἐμπορικοὺς λόγους, εἶναι αἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἀγιοσύνης ἐνταῦθα. Ἀλλοτε ἐγένετο ἐν Ἀθήναις μέγας πάταγος, διότι ἐγλύφησαν περὶ τὸν ἀμβωνα τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐν μαρμάρῳ καὶ τέχνῃ καλῇ βεβαίως, αἱ μορφαὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν. Ἀλλὰ τί θὰ ἐλέγετε ἂν ἐβλέπετε ὅ,τι ἐγὼ εἶδον ἐνταῦθα; Σύρουσι τὸ παρκεπέτασμα κοιλώματός τινος καὶ βλέπω κούκλαν, ἐν μεγέθει ὀλίγον ἐλαττωμένῃ τοῦ φυσικοῦ, τὴν ἁγίαν τάδε εἶναι ἐνδεδυμένη τοῦ συρμοῦ. Ἀλλοῦ εἶναι ἡ Παναγία (καὶ συγχώρησόν με Παναγία μου!) ὁμοία κούκλα, καλλίτερον ὅμως ἐνδεδυμένη, κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρα τὴν καρδίαν τῆς, ἣν μία ἄλλη κούκλα, δῆθεν ἄγγελος, τρυπᾷ μὲ ἐν ξύλινον ξίφος. Ἀλλοῦ, εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ἔντος ὠρχίου τούτου ναοῦ ὑπάρχει ὁ ἅγιος Γεώργιος. Τίς ἐξ ὁμῶν δὲν ἐπεσκέφθη τὸ κατὰ τὴν ἁγίαν Τριάδα τῶν Ἀθηνῶν ἀρχαρον νεκροταφεῖον; Εἶδετε ἐκεῖ τὸ ἔφιππον ἀνάγλυφον τοῦ Δεξίλεω, ἂν ἐνθυμῶμαι καλῶς. Ἐκμυχεῖτον αὐτοῦ βλέπετε καὶ ἐν τῇ εἰσόδῳ ἰδιωτικῆς οἰκίας ἐν Ἀθήναις. Ὅμοιον ἐκεῖναι εἶναι καὶ τὸ ἐδῶ ἄγαλμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἔφιππον, μὲ δόρυ κ.λ.π. Ἀλλοῦ εἰς παιλαίδας Χριστὸς, ἐσταυρωμένος ἐν ἀγάλματι, ἀλλὰ τεθραυσμένος καὶ ἐρριμμένος εἰς τινα γωνίαν. Καὶ ἄλλοῦ ἄλλα χειρότερα. Φεύγω ἐκεῖθεν, διότι δὲν δύναμαι νὰ βλέπω τὴν κατὰπτωσιν ταύτην τῆς ὑψηλῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Μεταβαίνω εἰς τὸν ναὸν Chiesa Madre. Ἐνταῦθα τελεῖται λειτουργία. Τὸ Βρεντήσιον εἶναι ἔδρα μητροπολίτου, ὃς τις ταύτῃ τῇ στιγμῇ ἱεουργεῖ μετὰ πολυπληθοῦς καὶ ἐπιδόλλοντος ἐπιτελείου. Ἐμεινα ἐπὶ πολλὴν ὥραν, εὐχαριστούμενος μεγάλως ἕκ τε τῆς τάξεως καὶ τῆς κατανύξεως.

Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως ταύτης, κατοικουμένης ὑπὸ 15,000 ψυχῶν, εἶναι στενωπαὶ καὶ ἀνώμαλοι· δὲν δύνανται δὲ νὰ κυχρηθῶσιν ἐπὶ καθαρότητι. Κίνησις παρατηρεῖται μόνον εἰς τὴν παραλίαν. Ἐν Ἰταλίᾳ, φαίνεται, ὑπάρχει ἄριστα κατηρτισμένον τὸ σῶμα τῆς τελωνοφυλακῆς. Οἱ ἄνδρες αὐτῆς φέρουσιν ὠρχίαν στολὴν μετὰ πτεροῦ ἐπὶ τοῦ πέλους καὶ φυλάττουσιν ὡς Κέρβεροι. Ὡραιότεραν ὅμως στολὴν ἔχει ὁ πεζικὸς στρατός. Ἀποτελεῖται αὕτη ἐκ πέλους μετὰ εὐρέων ἐρυθρῶν σειραδίων καὶ ἐπιδεικτικοῦ στέμματος· ἐπεὶ δὲ εἶναι σήμερον κυριακὴ, φέρουσι πάντες ὑποχρεωτικῶς τὰ λοφία καὶ λευκὰς χειρίδας. Τὸ περ' ἡμῖν ἀμπέχονον, τὸ στενὸν καὶ ὅλως ἀκατάλληλον διὰ τὸ ἡμέτερον κλίμα, ἀντικαθιστᾷ ἐνταῦθα εἶδος τι μεταξὺ σάκκου καὶ ζακέτας, παρέχον ἐλευθερίαν καὶ χάριν.

Ἐτηλεγράφησα εἰς Ἀθήνας, ἵν' ἀναγγείλω τὴν ἀφιξίν μου, ἔρριψα τὰς ἐπιστολάς μου εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν Χάρυβδι, εὐχόμενος καὶ ἐλπίζων ὅτι θ' ἀποκτήσῃ καὶ ἡ Ἑλλάς ἐν Brindisi διὰ τῆς κατὰκευῆς διεθνοῦς σιδηροδρόμου εἰς τὸ ἔκρον τῆς Πελοποννήσου, χρη-

στρεψὺν ὡς ὁδὸς τῶν Ἰνδιῶν. Γάλλοι κεφαλαίουχοι καὶ ἕτεροι ἐξέχοντες ἐν τῇ πολιτικῇ ἄνδρες σκέπτονται σπουδαίως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ· δὲν ἐδίστασεν δὲ καὶ νὰ ὀνοματίσωσιν αὐτὸν «Σιδηρόδρομον τῆς Μονεμβασίας», διότι περὶ τὴν πόλιν ταύτην κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἐκβάλλῃ, οἷον εἰπεῖν, εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀρχόμενος ἐκ Παριτίων.

Ε'. — ΙΤΑΛΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝ

Ἐκ τῆς «Χαρυβδίας» τῇ 1 Μαρτίου 1882. Πρωΐα.

Γράψας χθὲς τὰς ἀνωτέρω σελίδας κατεκλίθην. Ὅτε δ' ἐξυπνισαί, ἡ Χάρυβδις εὐρίσκετο ἡγχυροβολημένη πρὸ μεγάλης καὶ πολυταράχου πόλεως, ἐντὸς λαμπροῦ λιμένος. Δὲν ἔλαβον ἔτι τὸν κόπον νὰ ἐρωτήσω ποῦ εὐρίσκομαι. Ἀλλ' ἀδιάφορον τοῦτο δι' ἐμὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀποῦ εἰσέτι δὲν ἔφθασα εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον τοῦ ταξιδίου μου. Ἀδιάφορον δὲ καὶ δι' ὑμᾶς, ἂν ἔχητε τὴν διάθεσιν νὰ μὲ ἀκολουθήσητε εἰς τὰς ἐπομένους ἐνταῦθα ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις μου. Ἀφίνω ἔτι ἐμαυτὸν διατελοῦντα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐθνικοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἵνα μὴ εἴπω τῆς ἐθνικῆς ματαιότητος. Καὶ ἀντὶ νὰ εἴπω ὅτι εἵμεθα παράδοξοι ἡμεῖς (οἱ «Ἕλληνες, ἐννοῶ) λέγω ὅτι εἰσὶ παράδοξοι ὅλοι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ περικυκλοῦντές με ταύτῃ τῇ στιγμῇ, οἱ ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες τὰς κλίμακας τοῦ ἀτμοπλοίου, οἱ συνωστιζόμενοι ἐκεῖ πέραν εἰς τὴν προκυμαίαν, οἱ περικτέρω ἐκεῖνοι τρέχοντες ἄνω καὶ κάτω ὡς δαιμονισμένοι, οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι, οἱ διασχίζοντες διὰ λέμβων τὴν θάλασσαν καὶ διαπερακτούμενοι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἀτμόπλοιον, καὶ τέλος ὅλος ὁ κόσμος ἐδῶ. Παράδοξοι καὶ πάλιν παράδοξοι. Λοιπὸν αὐτοὶ δὲν ἔχουσι πρωῒνὰς ἐφημερίδας, ὧν τὴν ἀνάγνωσιν νὰ θεωρῶσιν ὡς κύριον ἔργον ἅμα ἐξυπνήσωσιν, ἵνα μανθάνωσι τὰ νέα τῆς ἡμέρας, τὰ ἐξωτερικὰ τηλεγραφήματα, τὰς σκέψεις τοῦ Βίσημαρχ, τοὺς μυχίους διαλογισμοὺς τοῦ Γρεβὺ, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐν συμποσίῳ προπόσεως τοῦ Σκοβέλεφ; Δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὰς ἐν τῇ Ἰταλικῇ βουλῇ συζητήσεις; Δὲν ἔχουσι φίλους, ὧν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ περιμένωσι τὸν διορισμὸν εἰς δημοσίαν θέσιν; Καὶ πῶς θὰ συζητήσωσιν ὕστερον, καθήμενοι εἰς τὸ καφενεῖον (ἂν ἔχωσι δὲ, ὅπερ νομίζω λίαν ἀμφίβολον, καφενεῖα) περὶ τῆς πορείας ἣν θ' ἀκολουθήσῃ ἡ πατρίς των εἰς τὸ ζήτημα τῆς Αἰγύπτου, καὶ περὶ τῆς ἀνταμίξεως αὐτῆς εἰς τὰ Ἑρζεγοβινιακά; Ἀλλὰ τί λέγω; εἶναι δυνατόν οὗτοι νὰ σκέπτονται περὶ πατρίδος; Ποῦ εἶναι λοιπὸν αἱ ἐφημερίδες των; Ἴσως δὲν πιστεύσητε καὶ θελήσητε νὰ βεβαιώσω ὑμῖν τοῦτο ἐνόρκως: ὁμνύω εἰς τὴν Χάρυβδιν, ὅτι οὐδεὶς ἀναγινώσκει ἐφημερίδα· οὐδεὶς ἀνέβη τὰς κλίμακας τοῦ ἀτμοπλοίου ἵνα ἐρωτήσῃ «τί νέα;»· οὐδεὶς ἦλθε νὰ ἰδῇ μήπως ἐπιβάτης τις κομίζει αὐτῷ ἐπιστολὴν, στελλομένην παρὰ συγγενοῦς, ὅπως λέγομεν καὶ γνωρί-

ζομεν ἡμεῖς, ἀμέ ἐπιβάτην, διὰ νὰ μὴ πληρώσῃ γραμματόσημον». Οὐδεὶς ἤλθεν, ὅπως πάλιν λέγομεν ἡμεῖς, ἀμήπως ἴδῃ κανέναν γνώριμον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον». Οὔτε τέλος, ἠρώτησε κανεὶς, ἀμήπως εἶναι μετὰ τῶν ἐπιβατῶν κανεὶς βουλευτῆς, ἢ ὑπάλληλος νέος». Τίποτε, τίποτε ἐξ ὧν τούτων. Παράδοξοι ἄνθρωποι! Πῶς ζῶσι λοιπόν; . . .

Ζῶσι (καὶ, ἃς ἐμιλήσωμεν καθαρὰ, ἐπειδὴ ἐμιλοῦμεν μετὰ ὑμᾶς, δηλ. εἰς τὴν γλῶσσάν μας, καὶ δὲν εἶναι φόβος νὰ μᾶς ἐννοήσῃ ξένος τις) ζῶσιν ὡς θὰ ὑπόχρηται νὰ ἐζῶμεν καὶ ἡμεῖς. Ἡ Χάρυβδις περιελθοῦσα ταχέως καὶ ἀκαμάτως τοὺς λιμένας ὧν τῆς Ἀνατολῆς ὑπερεπλήρωσε τὸ ἀχανές κῆτος αὐτῆς δι' ἐμπορευμάτων παντοίων. Χθὲς δ' ἔτι ἐπλήρωσε τὸ ὑπολειπόμενον κενὸν μέρος διὰ μεγάλης ποσότητος σύκων, ἀλεύρων, ἐλαίων καὶ ἄλλων ἐκ Βρεντησίου, καὶ σπεύδει νὰ κομίσῃ ταῦτα πάντα εἰς τοὺς τόπους τῆς κατανάλωσός αὐτῶν. Πιθανὸν μετὰ τῶν κινουμένων ταύτῃ τῇ στιγμῇ περὶ ἐμὲ νὰ εὐρίσκωνται καὶ βουλευταί, ἀλλὰ παρίστανται ἐνταῦθα διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας των, ὠφελοῦντες τὴν Πατρίδα των πλείοτερον ἢ διὰ μιᾶς ἀγορεύσεως. Ἴσως εἶναι καὶ ἄλλο τι ἐξέχον πρόσωπον, ἀλλ' ἤλθεν ἵνα πωλήσῃ τὰ σῦκά του. Καὶ ἔχουσιν ὅλοι ἐφημερίδα πρωινὴν τε καὶ ἑσπερινήν, τὰς ἐμπορικὰς ἀγγελίας καὶ ἀφίξεις, καὶ τὴν ἑσπέρην ἀντὶ νὰ συζητῶσιν, ἀναπαύονται ἵνα ἐργασθῶσιν αὔριον δραστηριώτερον. Οὕτως ζῶσιν ἐνταῦθα, ἕκαστος ἐπὶ τὸ ἴδιον ἔργον ἀσχολούμενος καὶ τελειοποιούμενος. Πρακτικότης καὶ εἰδικότης ἐν πάσιν. Ἐλπίζωμεν ὅμως ὅτι καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ ἐπιμείνωμεν ἐπὶ μακρὸν ἔτι εἰς τὴν διατελοῦμεν ἐκκεντρικὴν κατὰστασιν καὶ ὅτι θὰ τραπῶμεν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, ἀφοῦ, ὡς τοῦλάχιστον φαίνεται, ταχέως θὰ ἔχωμεν σιδηροδρόμους καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔργα.

Λαμπρὰ καὶ τελείως ἐκρινή εἶναι καὶ ἡ σημερινὴ ἡμέρα. Θέλω ἐπωφεληθῇ αὐτῆς ἵνα ἐπισκεφθῶ τὴν πρὸ ἐμοῦ πόλιν μετὰ τὸ ἐπικείμενον πρόγευμα. Ἰδοὺ ἤχεῖ ὁ κώδων καὶ ἐγὼ σπεύδω ἐκεῖ.

Γ'.—Τὸ ΒΑΡΙΟΝ (BARIUM, BARI)

Λυθημερόν, ἑσπέρα.

Πρὸ μικροῦ ἐπανῆλθον κεκμηκῶς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς πόλεως, ἐνώπιον τῆς ὁποίας εὐρίσκομαι ἀπὸ πρωίας. Ἡ περιγραφή τοῦ Βαρίου συνδέεται μετὰ τῆς περιγραφῆς τῆς ὅλης ἐπαρχίας εἰς ἣν ἀνήκει· διὰ τοῦτο δὲ θὰ εἴπω περὶ αὐτῆς ὀλίγας λέξεις.

Αὕτη, μία τῶν εὐφορωτέρων ἐπαρχιῶν τοῦ νῦν Ἰταλικοῦ βασιλείου, διαίρεται εἰς τρία μέρη· Bari, Barletta καὶ Altamura· εἶναι περιφερείας 6,000 περίπου [] χιλιαμέτρων καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 650,000 ὡς ἑγγύστα ψυχῶν. Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος διχσχίζεται ὑπὸ διχλωιδώσεώς τινος τῶν Ἀπενίνων.

νων· ἀλλ' ἐνταῦθα, ὡς ἐγὼ βλέπω αὐτήν, μόνον λόφους ἔχει, ἢ μᾶλλον ὑπάρχουσι λόφοι ὠρκίζοντες αὐτήν. Ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία στερεῖται ποταμῶν καὶ χειμάρων· καὶ ποσίμου σχεδὸν ὕδατος στερεῖται, ἀλλ' ἔχει λυμπρὰ δάση καὶ βοσκὰς ἐφ' ἃς νέμονται ποίμνικα προβάτων καὶ χοίρων καὶ βουβάλων. Ἐπίσης ἐπιμελοῦνται κατὰ τὰ μέρη ταῦτα τῆς ἀνκτροφῆς μικροσώμων μὲν, ἀλλ' ἐξακρέτων ἵππων, ὧν ἡ θεὰ ἐν ταῖς ὁδοῖς πολλάκις ἀνέκοψε τὸ βῆμά μου καὶ ἐπέσπασε εἰδὸς τι φθόγιον. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ἐκ τιτανώδους γῆς συνιστάμενον εἰς τὸ βάθος, καλύπτεται ὑπὸ εὐφόρου στρώματος ἀροσίμου καὶ ἐπιδεκτικοῦ πάσης καλλιεργείας. Παράγει δὲ ἄπειρα σιτηρὰ, πολύτιμον ἔλαιον, ἀγύγδαλα, σῦκα, βάμβακα, λίνον, κάπαριν, γλυκόρριζαν, οἶνον, σόδαν κλπ. Τὸ ἔριον τῶν προβάτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐφημίζετο καὶ παρ' ἀρχαίοις. Ἐπικερδῆ εἶναι ἐνταῦθα ἐπίσης τὸ κυνήγιον καὶ ἡ ἀλιτεία.

Ἀλλ' ἔλθωμεν εἰς τὴν πόλιν Βάριον. Αὕτη παρὰ Ῥωμαίοις ἐκαλεῖτο *Barium*· ὑπὸ τοῦ Νέρωνος δ' ἀνυψώθη εἰς ἰσοπολιτείαν. Ἡ ἄλυσος τῆς ἱστορίας αὐτῆς διακόπτεται ἐπὶ πολὺ. Τέλος οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες κατέκτησαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν Γότθων. Εἶτα ἐγένοντο ἀλληλοδιαδόχως δεσπότηαι αὐτῆς οἱ Σαρακηνοὶ, οἱ Νορμαννοὶ, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἕλληνες ὁ Πάπας καὶ εἶτα ὁ Φρειδερίκος Β'. ὅστις ἔκτισε τὸ φρύριον. Τέλος, μετὰ πολλὰς ἄλλας περιπετείας, ἠνώθη τῷ 1558 μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Νεκπόλεως. Ἀλλ' ἀφῶμεν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ ἔλθωμεν ὀριστικῶς εἰς τὴν νῦν κατὰστασιν τῆς πόλεως.

Αὕτη διακρίνεται εἰς παλαιὰν καὶ νέαν, ἀτελῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενας. Ἡ πρώτη ἔχει στενὰς ἐλικώδεις ὁδοὺς, ἀλλὰ πλακοστρώτους καὶ διὰ τοῦτο καθαρὰς πῶς, μεθ' ὅλην τὴν τεραστίαν ἐμπορικὴν κίνησιν ἐπ' αὐτῶν. Ἡ νέα ἔχει ὠραίας εὐρείας ὁδοὺς, τὸ πλεῖστον καὶ ταύτας λιθοστρώτους πλατείας κατὰφώτους καὶ κατὰφύτους, προεξαρχούσης τῆς ἀπλατείας τοῦ Καθούρ, ἐφ' ἧς κεῖται τὸ θέατρον (ἀφιερωμένον τῷ ἐνταῦθα γεννηθέντι μουσικῷ Paccini), τὸ διοικητήριον, εὐρύτατον καὶ ὠραίως ὀψεως κτίριον, καὶ ἄλλα. Ἐχει ἐξοχὰς λίαν εὐκρέστους καὶ εὐμεγέθη σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, πρὸς ὃν ἄγει ἐκ τῆς πλατείας Καθούρ, ἡ μεγαλύτερα ὁδὸς τῆς πόλεως. Ἀκριβέστερον εἰπεῖν ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἐν τῷ γίγνεσθαι· τοσαύτην ζωὴν καὶ πρόοδον ἔχει. Νῦν κατοικεῖται ὑπὸ 60 περίπου χιλιάδων. Μετὰ δέκα ἔτη θὰ ἔχη 100,000 κατοίκους· λίθος τις, προσόμοιος τῷ Πειραικῷ, εὐκολύνει καὶ καλλύνει τὰς νέας οἰκοδομὰς, ἐν αἷς διακρίνονται ὁ ἐν τῷ τελειοῦσθαι εὐρισκόμενος μέγας στρατὸν, πολλοὶ ναοὶ καὶ διάφορα ἐργαστάσια.

Εἶναι ἡ πόλις ἔδρα ἐπάρχου, ἀρχιεπισκόπου, διοικητοῦ τάγματος, μητροπολιτικοῦ ἱερατικοῦ σχολείου, καὶ βασιλικοῦ γυμνασίου, ἐν ᾧ διδάσκονται καὶ κλάδον ἐπιστημῶν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων κτιρίων διακρίνονται

αὶ ἐκκλησίαι, ὧν ἐπεσκέφθην τρεῖς. Τὴν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου παρ' ὅλας τὰς παρορμήσεις καὶ ἐπαναλήψεις (διὰ ἑκατοντάκις χιλιοστὴν ἰσως φορὰν) θαυμασμοῦ γεροντίου ἱερέως πρὸ ἐκάστης εἰκόνας, δὲν εὖρον ἀξίαν ἰδιαιτέραν λόγου. Ἀλλ' ἔπειτα ὅτε ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ γέρον ἐκεῖνος, ἐκλαβὼν ἐμὲ θαυματουργόν, ὡς ἦτο ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ὁ μεταβάλλων τὸν ὄφιν εἰς χρυσοῦν, ἐζήτηε νὰ μεταβάλῃ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ἀργυρὰν Ὀθωνικὴν δραχμὴν εἰς φράγκον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐτέλετα τὸ θαῦμα, ἀνοίξας ἐκ δευτέρου τὸ βαλάντιόν μου. Ἐξαιρέτως ὠραῖον εὖρον τὸν μέγιστον ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, οἰκοδομηθέντα τῷ 1187. Ἐχει λαμπρότατον βωμὸν, διὰ πολλῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀφθόνου χρυσοῦ πεποικιλμένον· ἐπίσης πολλὰ καὶ ὠρκίας εἰκόνας, ἐν τε τοῖς τοίχοις καὶ ἐν τῇ ὀροφῇ. Πρὸ πάντων αὐτὰ τελευταῖα αὐταὶ διαπρέπουσιν ἐπὶ πλούτῳ· εἰσὶ δὲ ἄπασαι, πλὴν δύο ἢ τριῶν, ἔργα τῶν ἰταλικῶν ζωγραφικῶν σχολῶν παρελθόντων αἰώνων. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ φυλάσσονται πολλὰ περγαμηνὰ, δι' ὧν ἐχορηγήθησαν προνόμια εἰς τὸ Βάριον. Ἐχει δὲ καὶ ὑπόγειον μέγαν ναὸν, ὁ ναὸς οὗτος τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐκτισμένον κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῶν τζαμιῶν· ἐν αὐτῷ φυλάσσεται τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου. Διὰ νὰ καταβῶ ἐκεῖ, ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ ἡ ἄδεια καὶ ἡ κλεῖς παρὰ τοῦ διοικητοῦ· ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶχον καιρὸν νὰ ἐκτελέσω ταῦτα.

Εὐρίσκομαι εἰς τὸν τόπον τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἁγίων. Θελήσατε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς νὰ μὲ ἀκολουθήσητε καὶ εἰς ἄλλου ναοῦ, τοῦ τελευταίου πλέον, τὴν ἐπίσκεψιν, ἀφοῦ μάλιστα ὁ ὑποστῆτε ὀλιγώτερον κόπον ἢ ἀναγνώσητε, ἢ ἐγὼ ἴνα εὖρω καὶ ἀναβῶ καὶ καταβῶ αὐτόν· πρόσθε δὲ καὶ ὀλιγώτερον ἢ οὐδένα κίνδυνον, ἐνῶ ἐγὼ μικροῦ δεῖν συνετριβόμην ὀλισθήσας ἐπὶ τῶν πλακῶν αὐτοῦ. Εἶναι δὲ οὗτος ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου «Σαβίνου» ἡ Μητρόπολις τοῦ Βαρίου, κτισθεῖσα τῷ 1034, καὶ ὑπάρξασα ἀρχικῶς μία τῶν σπουδαιότερων ἐκκλησιῶν ὁλοκλήρου τῆς Ἰταλίας. Ἐπαθεν ὁμως καὶ αὕτη ὅ,τι καὶ ἡ Μητρόπολις τῆς Μονεμβασίας, ἡ ἀνάγουςα τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν αὐτὸν περίπου αἰῶνα. Ἐπαθεν ἐπισκευήν. Ἐπισκευὴ δὲ τοιούτων ἀνεκτιμήτων ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς τέχνης ἐν γένει καὶ τῆς ἱστορίας κτιρίων ἰσοδυναμεῖ πρὸς καταστροφὴν. Πολλὴν εὐρίσκω, κατ' ἐξακολουθήσιν, τὴν ὁμοιότητα μεταξὺ τοῦ ἁγίου «Σαβίνου» καὶ τοῦ «Ἐλκομένου Χριστοῦ» τῆς Μονεμβασίας. Ἡ ἐπισκευὴ ἀμφοτέρων ὁμοιάζει σχεδὸν πληρέστατα· ταῦτ' ἀκοσμήματα, ταῦτ' ἀνθέμια ταῦτ' ψευδοπλαίσια ἐκ γύψου· ἐν Μονεμβασίᾳ μόνον περισσεύουσι τὰ χρώματα. Ἀλλ' ὁμοιότης ἀπαντᾷ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἀρχαίων εἰκόνων ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ναοῖς. Καὶ ἐκεῖ ἐσώθησαν αἱ λαμπραὶ τῆς ἀκμαζούσης βυζαντινῆς τέχνης εἰκόνες καὶ ἐνταῦθα εἶδον σήμερον ἔργα τοῦ Βερονέσου τοῦ Τιντορέττου καὶ τοῦ Καλκβρέζου, περικτυπνῶντα τὴν Παναγίαν ἐν διαφόροις περιστάσεσι, τὴν «ἀνάληψιν» τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν «ψηλάφησιν»

τοῦ Θωμά. Καὶ ὁ ναὸς οὗτος ἔχει ὑπόγειον ἄλλον ναόν, ἐν ᾧ φυλάσσεται προτομή, ἐν φυσικῷ μεγέθει, τοῦ ἁγίου Σαβίνου ὅπως ἀργυρᾷ, καὶ εἰκὼν τῆς Παναγίας, φερούσης τὸν Χριστὸν, ὡραίας βυζαντιακῆς τέχνης, τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, κομισθεῖσα ἐνταῦθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ φρούριον τοῦ Φρειδερίκου Β'. διατηρούμενον ἔτι ἐν καλῇ καταστάσει, χρησιμεύει ἐν μέρει διὰ φυλακὰς.

Ἀλλὰ τὸ κάλλιον καὶ ὠφελιμώτερον παντὸς ἄλλου κοσμοῦν τὴν πόλιν ταύτην ἔργον εἶναι ὁ εὐρύχωρος καὶ ὅσῳ στερεὸς τόσῳ καλλιτεχνικὸς λιμὴν αὐτῆς, ἔχων δύο προκυμαίας καὶ εὐκολύνων καθ' ὅλα τὴν ἄπειρον καὶ ἀέναντον κίνησιν τοῦ ἐμπορίου. Ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι σταθμὸς τῶν πλοίων μεταξὺ Νεκπόλεως καὶ Ἀγκῶνος. Εὐρίσκεται δὲ εἰς ἀδιάκοπον συνάφειαν πρὸς τοὺς λιμένας Τεργέστης, Ἐνετίας, Μεσσήνης, Δαλματίας καὶ Κερκύρας. Ὡς εἶπον ἄνωτέρῳ πληθὺς προϊόντων ἐξάγεται ἐντεῦθεν. Τούτοις προστίθενται καὶ τὰ προϊόντα τῆς ἐγγωρίου ἀκμαίας βιομηχανίας. Ροσόλι, σακχαρώδη, κλειδοκύμβαλα, ὅργανα, κάτοπτρα, κηρία, κλπ. Οἱ κάτοικοι τοῦ Βαρίου θεωροῦνται οἱ καλλίτεροι καὶ τολμηρότεροι ναυτικοὶ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς δυτικῆς Ἰταλίας καὶ ἐξάγουσι τὰ προϊόντα τοῦ τόπου δι' ἰδίων πλοίων.

Ἀκρα ἡσυχία καὶ ἀκράτος δραστηριότης χαρακτηρίζουσι τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης, δυναμένης νὰ ὀνομασθῇ «μέγα βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κατὰστημα, μὲ τινὰς στρατιώτας, μὲ περισσοτέρους ἐκκλησίας, μὲ ἀκόμη περισσοτέρους ἁγίους καὶ μὲ ἐν καλὸν θέατρον».

Ἡ ἀποψὶς τῶν πέριξ ἐκ τοῦ καταστρώματος τῆς Χαρύβδεως εἶναι γραφικωτάτη· ἔχει τι τὸ καθιστῶν αὐτὴν παρεμφερῆ τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εὐτυχεῖς αἱ χῶραι αἱ περικλείουσαι τοιούτας πόλεις! Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἴδωμεν ἀλλήλους αὔριον εἰς Ἀγκῶνα.

Ζ'.—Ὁ ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ ΙΑΤΡΟΣ

Ἐν πλῶ, τῇ 2 Μαρτίου 1882. Πρωῖα.

Εἶχον εὐχηθῇ προχθὲς εἰς τὴν τύχην νὰ μοὶ δώσῃ ἕνα τινὰ συμπλωτήρα, οἷονδῆποτε. Αὕτη δὲ εὐμενὴς πρὸς ἐμέ, ὡς φαίνεται ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ὡραίου τούτου ταξιδίου μου μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, δὲν πικρεῖδε τὴν εὐχὴν μου, ἀλλ' ἐξετέλεσεν αὐτὴν μετὰ τινος τροποποιήσεως ἐπὶ τὸ βέλτιον· διότι ἀντὶ ἀπεχθοῦς καὶ πληκτικοῦ, ὡς ἐζήτησα ἐγὼ τὸν συμπλωτήρά μου, προσῆλθε χθὲς τὸ ἑσπέρας, ἐκ Βαρίου ἐπιβιβάσθεις, εἰς ἀξιόλογος κύριος, ἵνα διακόψῃ τὴν μονοτονίαν τοῦ ταξιδίου μου. Ἦτο — καὶ λέγω ἦτο, διότι δυστυχῶς δὲν εἶναι πλέον — Ἰταλὸς ἱατρός. Μόλις ἐκάθησε, καὶ πρὶν ἔτι προφθάσῃ νὰ πῇ τὸ ζητηθὲν cognac, ἐπεζήτησε τὴν

γνωριμίαν μου μετὰ μεγάλης ἐλευθερίας καὶ οἰκειότητος, ὡς ἂν εἴμεθα ἄρχαῖοι φίλοι, μὴ ἰδόντες ἀλλήλους ἀπὸ τίνος. Μοὶ ἔδωκε τὸ ἐπισκεπτήριόν του, μοὶ εἶπεν ὅτι εἶναι ἱατρὸς, ὅτι ἐκλήθη δι' ἱατρικὴν ἐπίσκεψιν εἰς Viesti, (τὸν πρῶτον μετὰ τὸ Βάριον σταθμὸν τοῦ ἀτμοπλοίου) μοὶ ἔδειξε τὸ τηλεγράφημα δι' οὗ ἐκλήθη, μοὶ τὸ ἐξήγησε μοι ἅ-μοι εἰς τὴν γαλλικὴν μετὰ λεπτομερειῶν καὶ σχολίων, ὡς νὰ ᾔτο τὸ θέμα τοῦ μυστήματος, μοὶ εἶπε ποῦ ἐσπούδασε, τί ἔμαθε καὶ τί δὲν γνωρίζει· ἀκόμη, μοὶ εἶπε ποῦ ἐταξείδευσε, ἄχρι τοῦδε καὶ ποῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ ταξιδεύσῃ καὶ ποῦ μέλλει νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὸ μέλλον· μοὶ εἶπαν, ὅχι δὲν μοὶ εἶπεν, ἀλλὰ μὲ προεκάλεσε νὰ μαντεύσω, τὴν ἡλικίαν του· εἶπον 35· ἦτο 37 ἐτῶν. Μοὶ εἶπε πᾶν ὅ,τι δύναιτο νὰ λεχθῇ μεταξὺ δύο τόσῳ στενῶν φίλων, οἳ εἴμεθα ἡμεῖς ἀπὸ δύο ἡδὴ λεπτῶν τῆς ὥρας, διότι ἐν τόσῳ διαστήματι ἐλέχθησαν πάντα.—Ἐννοεῖτε πόσον εὐχαριστήθην καὶ ἐγέλασα, ὡς γελῶ ἔτι καὶ εἰς τὴν ἀνέμνησιν τοῦ καλοῦ ἐκεῖνου φίλου. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρά μου· ἡ ἀκριβῶς εἰπεῖν, μοὶ παρεχώρησεν αὐτὴν ἐκεῖνος. Ἐλαβε τὸ ἐπισκεπτήριόν μου, ἀνέγνω γεγωνυῖα τῇ φωνῇ δις καὶ τρίς καὶ πεντάκις τῶνομά μου μέχρις ἐντελοῦς ἀποστηθείσεως· εἶτα τὸ ἐσχολίκατο, σημειώσας ἐπ' αὐτοῦ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς συναντήσεως ἡμῶν, τὸν τόπον τῆς κατευθύνσεώς μου, τὸν σκοπὸν τῆς μεταβάσεως κλπ. ἐζήτησε δὲ παρ' ἐμοῦ νὰ γράψω ἑλληνιστὶ τὸ ὄνομα τῆς Χαρυβδεως καὶ ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν μοὶ ἠρίθμησεν ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐν Ἰταλίᾳ σωζόμενα ἑλληνικὰ ὀνόματα, καὶ μοὶ ἐξέθηκε λίαν ἀκριβῶς καὶ μετὰ πληροῦς γνώσεως τῆς ἱστορίας τὴν ἀρχὴν τῆς κατοικήσεως τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τῆς Πελασγικῆς φυλῆς καὶ τὸν ἀποικισμὸν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους διαφόρων ἑλληνικῶν φύλων εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας. Ἐν γένει δέ, πλὴν τοῦ εὐκρέστου καὶ χαρίεντος χαρκατῆρος αὐτοῦ, ἦτο καὶ καλῶς μεμορφωμένος. Παρὰ τῶν τοῦ πληρώματος ἔμαθον ὅτι θεωρεῖται εἰς τῶν καλλιτέρων ἱατρῶν τῶν πέριξ.

Ἐπὶ τέλους ἀπεχωρίσθημεν μετὰ τίνος συγκινήσεως, ἵνα κοιμηθῶμεν, καὶ δὲν ἐπανίδομεν πλέον ἀλλήλους! Ἀπέβη ὁ καλὸς ἱατρός μου εἰς Viesti κατὰ τὴν νύκτα. Πολλὴν ὁμοιότητα εὔρον ἐν τῇ συναντήσει αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Jules Verne ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὠραῖον διηγημὰ του «Τὰ τέκνα τοῦ Γράντ, ἢ ἡ Νότιος Ἀμερικὴ καὶ ἡ Αὐστραλίαν ἀφρημένον, τὸν διασκεδάζαντα τὸ πλήρωμα κατὰ τὸ ἀνιερὸν ἐκεῖνο ταξείδιον.

Ἡ προσέγγις τοῦ Viesti ἐγένετο, ὡς εἶπον, ἐν καιρῷ νυχτός. Σήμερον πρὸ τῆς 8ης πρωινῆς ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς Tremili. Εἶναι δὲ τοῦτο νῆσος, χρησιμεύουσα διὰ φυλακὰς καταδίκων. Εἶναι εἰδός τι Παρκαπόλας τοῦ Αἰγαίου πελάγους· μακρὰν τῆς ξηρᾶς, ἔρημος, σχεδὸν ἀνυδρος, μόνον διὰ τοιοῦτον σκοπὸν ἦτο κατάλληλος. Ὁ τρίτος ἀξιωματικὸς τῆς Χαρυβδεως κ. Giuseppe Lobianco ἐξελθὼν παρέδωκε τοὺς τεχυδρομικοὺς σάκκους, δι'

αὐς καὶ μόνους προσεγγίζει τὸ ἀτμόπλοιον. Ἐκατοντάς τῶν ἀθλίων τούτων καταδίκων κατοίκων τοῦ Tremiti ἀναμένει καὶ ὑποδέχεται τὴν λέμβον ἐπὶ μικρᾷ προκυκλίᾳ. Ἡ λέμβος ἐπανῆλθε ταχέως μετὰ τοῦ ὀξωματικοῦ καὶ ἡ Χάρυβδις στραφεῖσα ἔλαβε τὴν πρὸς τὸν Ἀγκῶνα πορείαν καὶ πλέει νῦν ὀλοταχῶς πρὸς αὐτήν.

Η'.—ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἐν πλῶ αὐθημερόν ἐσπέρα.

Καὶ πλέει, καὶ πλέει ἀκαταπαύστως καὶ ἀκαμάτως δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἠδυνήθη νὰ διανύσῃ τὴν χορδὴν τοῦ ἀπεράντου τόξου, τοῦ μετὰ τὸ Tremiti καὶ Ἀγκῶνος. Χρειαζόνται πρὸς τοῦτο, ὡς βλέπω εἰς τὸν χάρτην, 13 ὥραι. Εἶμαι βεβαιότατος ὅτι μικροῦ ἐδέησε νὰ λησμονήσῃ ἡ Χάρυβδις ὅτι εἶναι πλοῖον, ταξιδεύον ἐν ἀνκπεπταμένῳ πελάγει καὶ ὑποκείμενον εἰς ὅλας τὰς τύχας αὐτοῦ· καὶ δὲν θὰ εἶχεν ἀδίκον νὰ ὑποπέσῃ εἰς τοιαύτην ἀπάτην, ἔφρου ἐπὶ πέντε ἡδὴ ἡμέρας ταξιδεύουσα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀνάπαυσιν οὐδὲ καὶ ἐλαφρὰν ταλάντευσιν ὑπέστη. Μόνον δὲ σήμερον, περὶ τὴν μεσημβρίαν, πνεύσαντος ἐπὶ μικρὸν μετρίου βορείου ἀνέμου, ἐκινήθη ὀλίγον, ἀλλὰ τόσον μόνον, ὥστε νὰ κίσθανθῶμεν ὅτι δὲν πλέομεν ἠγκυροβολημένοι! Κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, 6 μ. μ. προσεγγίζομεν εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ διακρίνω τὰ ὠραῖα βουνὰ τῆς Ἰταλίας, ὧν τὰ μὲν, τὰ ὑψηλότερα, εἰσὶ χιονοσκεπῆ, τὰ δὲ δασυτέγαστα καὶ τερπνά.

Ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐφημίσθησαν ἀπὸ τῆς βαθυτάτης ἀρχαιότητος δικτηροῦσαι βεβίως καὶ δικαίως ἄχρι τοῦ νῦν τὴν φήμην ταύτην, ὡς δύο τῶν ὠρχιοτέρων χωρῶν τοῦ κόσμου. Ὁ Θεὸς, ἵνα πλάσῃ ταύτας τόσῳ εὐχρέστους καὶ καλὰς, ἐπλάσεν αὐτὰς τελευταίας. Τοῦλάχιστον οἱ γεωλόγοι καὶ φυσιοδίφαι, οἱ ἀναγινώσκοντες τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν βιβλίον τῆς φύσεως, βεβαιοῦσιν ὅτι οὐ μόνον ἐπλάσθησαν τελευταῖαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἰσέτι δὲν ἐπερχώθη ἡ δημιουργία αὐτῶν. Ἀπόδειξιν δὲ τούτου φέρουσι τὰς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις τόσων τόπων, τὴν ἀπαύστον ἐνέργειαν τοῦ Βεζουβίου καὶ τῆς Αἵτνης, τὴν ὑποβοήθησιν εἰς ταῦτα τῶν ἠφιστείων τῆς Δήλου καὶ τῆς Θήρας, τοὺς διαρκεῖς καὶ, ὡς εἶπεν, δημιουργικοὺς σεισμοὺς τῆς Κεφαλληνίας, Λευκάδος, Ἀμφίσσης καὶ Κορίνθου. Τούτοις δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν ἤδη ἐνιαύσιον σεισμὸν τῆς Χίου καὶ τὴν περίεργον ὑπὸ φυσιολαγικὴν ἐποψίν κατάστασιν τῶν ὑδάτων τοῦ Αἰτωλικοῦ.

Δηλαδή ὡς νὰ μὴ εἶναι εὐχαριστημένος ὁ Θεὸς καὶ ἐκ τῆς νῦν ὠραίας καταστάσεως τῶν χωρῶν τούτων, ἀλλὰ νὰ θέλῃ διὰ τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων ὑποχθονίων φυσικῶν ἐνεργειῶν νὰ καταστήσῃ αὐτὰς ὠρχιοτέρας, νεαρωτέρας, πιθκνόν.

Θ'. ΑΓΚΩΝ (ANCONA)

Ἐπὶ τῆς «Χαρύδδαως» Μεσονύκτιον.

Καὶ τέλος πάντων ἐφάνη ὁ Ἀγκών, ἀλλὰ μόνον διὰ τῶν φανῶν αὐτοῦ. Πρὸ πολλοῦ εἶναι ἤδη νύξ καὶ οὐδὲν φαίνεται· διὰ τοῦτο οὐδ' ἐσκέφθην νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτόν· ἀλλ' οὐδ' ὑμεῖς — φρονῶ — ἔχετε δεδικαιολογημένην ἀξίωσιν νὰ περιγράψω ἢ καὶ νὰ σημειώσω τε περὶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ οὐκ ἦτο ἀπρεπὲς ἂν παρηχόμεθα ἀπαρατηρητὴ ἐλληνικωτάτην πόλιν, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἐν ἀτμόπλοιον κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς ἐν καιρῷ νυκτός. Δὲν εἶδον τὸν Ἀγκῶνα ἰδίῳις ὄμμασιν, ἀλλ' εἶδον αὐτὸν τοσάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ· τούτην δὲ συμβουλευόμενος σημειῶ περὶ τῆς πρὸ ἐμοῦ πόλεως τὰ ἑξῆς:

Εἰς Ἑλλήνων γεωγράφος καὶ εἰς Ῥωμαῖος ἱστορικὸς, ὁ Στράβων καὶ ὁ Πλίνιος, ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Ἀγκών ἐκτίσθη τῷ 400 π. Χ. παρὰ Συρακουσίων, φευγόντων τὸν τύραννον Διονύσιον. Ἡ θέσις αὐτοῦ ἦν, ὡς εἶναι καὶ σήμερον τὰ μάλα πρόσφορος πρὸς ἐμπορίαν· ἰδίᾳ ὅμως ἐφημίζετο διὰ τὴν ἐν αὐτῷ κητασχευζομένην πορφύραν. Εἰκάζεται, ἐλλείπει ἐδρασιότερων πληροφοριῶν ὅτι ἐκηρύχθη ρωμαϊκὴ ἀποικία περὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ Α'. Λυβικοῦ πολέμου. Ἠκολούθησεν ὅλας τὰς τύχας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ ἔπειτα τοῦ Βυζαντιτικοῦ βασιλείου, μέχρις ὅτου ὁ βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων κυριεύσας αὐτὸν ἀπέστειλεν ὡς διοικητὴν μαρκήσιόν τινα (Marche d'Ancona), ἐξ οὗ προήλθε κατὰ παραφθοράν τὸ παρὰ τοῖς εὐρωπαίοις ὄνομα αὐτοῦ τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἐπαρχίας. Τῷ 989 ὁ Ἀγκών ἠλώθη καὶ ἀπετεφρώθη ὑπὸ Σαρακηνῶν· ἀλλ' ἀνακτισθεὶς ὑπὸ τῶν κατοίκων ἔμεινεν αὐτοδιοίκητος μέχρι τοῦ 1532, ὅτε Λουδοβίκος ὁ Γονζάγας ἠνώσεν αὐτὸν μετὰ τοῦ παπικοῦ Κράτους. Τῷ 1797 κατέσχθη ὑπὸ τῶν Γάλλων, οἵτινες ὅμως μεθ' ἡρωικὴν ἀντίστασιν παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ρώσους, ἐν ἔτος πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀλλ' οἱ Αὐστριακοὶ παρέδωκαν αὐτὸν πάλιν τοῖς Γάλλοις τῷ 1801, οὗτοι δὲ τῷ Πάπᾳ μετὰ ἓν ἔτος. Ἀλλὰ τὰ δεινὰ αὐτοῦ δὲν ἔληξαν ἔτι· τῷ 1831 οἱ Γάλλοι κατέσχον αὐτὸν ἐπὶ ἐπταετίαν, μεθ' ἣν ἀπέδωκαν τοῦτον πάλιν τῷ Πάπᾳ, ὅφ' ὃν διετέλεσεν μέχρι τοῦ 1861, ὅτε ἠνώθη, ὡς γνωστὸν, μετὰ τοῦ κρατικοῦ ἤδη γινομένου βασιλείου τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Ἀγκών εἶναι ὀχυρὸς καὶ εὐλίμενος. Ὁ λιμὴν δὲ αὐτοῦ, εἰς ὃν εἰσέρχονται ἑτησίως ὑπὲρ τὰ 1000 πλοῖα, χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη τῶν πραγματειῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ θεωρεῖται εἰς τῶν ἐμπορικωτέρων τῶν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἰταλίας πόλεων. Ἐξάγει ἕρια, σπόρους, ἔλαιον, κάπναβιν, ὠμὴν μέταξον, δέρματα, σάπωνα, θεῖον, κασσίτερον καὶ μόλυβδον. Ἐχει τεχνουργεῖα πανίων, κάλων, σχοινίων, σακχαρώς κλπ.

ἔχει ὥραϊον φρούριον μετ' ἀκροπόλεως, καὶ περιλαμβάνει πρωτοδικεῖον καὶ φυλακὰς ὀχυράς. Μνημεῖα ἀξιοθέατα εὐρίσκονται ἐν αὐτῷ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δύο ἀψίδες, ἡ μὲν πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τρκιανοῦ, ἡ δὲ διὰ τὸν Πάπκν Βενέδικτον ΙΔ', ἐπειδὴ ἀμφότεροι οὗτοι ὑπῆρξαν εὐεργέται τῆς πόλεως.

Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 35,000 κατοίκων, ὧν 5000 εἰσὶν Ἰουδαῖοι, διαμένοντες ἐν χωριστῇ συνοικίᾳ.

Τοιοῦτός τις ὁ Ἀγκὼν, ὃν ἡ Χάρυβδις καταλείπει τῇ 1 μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρα, ἵνα πλεύσῃ πλέον εἰς Ἑνετίαν, τὴν ἄλλοτε κραταιὰν καὶ νῦν Ὠρχίαν Ἑνετίαν.

Ἐς αὐριον τὰ περὶ αὐτῆς.

Γ.—ΤΙΝΑ ΑΝΑΞΙΑ ΛΟΓΟΥ

Ἐν πλῆ τῇ 3 Μαρτίου 1832.

Πλέομεν πρὸς Ἑνετίαν, ὅπου θὰ φθάσωμεν μετὰ μεσημβρίαν. Οὐδὲν ἀξίον σημειώσεως συμβαίνει, οὔτε πλοίου συνάντησις. Ὁ καιρὸς ὅμως ἐξακολουθεῖ ὥραιοτάτος. Ἐπειδὴ δ' ἔχομεν ὥρας τινὰς ἔτι μέχρι Ἑνετίας, ὥς χρησιμοποιήσωμεν αὐτάς ὁμιλοῦντες ἔστω καὶ περὶ ἀνὰξίων λόγου πραγμάτων. Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς τραπέζης. Ἡ μονοτονία τῆς παρακκλήσεως περὶ αὐτὴν τῶν τριῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πλοίου καὶ ἐμοῦ, δὲν μοὶ φαίνεται πλέον, ὥς πρὶν, δυσάρεστος. Κατέστη ὁ μικρὸς οὗτος κύκλος οἷον οἰκογενειακός. Ὁ πλοίαρχος εἶναι ἄνθρωπος καλοῦ καὶ εὐαρέστου χαρακτήρος· ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐφ' ὅσον προκλεῖται. Ὁ ὑποπλοίαρχος κ. Giuseppe Claves, ὡς γράφεται εἰς τὸ μετ' οἰκοσήμου ἐπισκεπτήριόν του, ὁμιλεῖ σχεδὸν πάντοτε, εἶναι ἀείποτε φαίδρὸς καὶ γελᾷ σχεδὸν διρκῶς· οὗτος δ' εἶναι, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἐμὴν διάθεσιν, ὁ ἰδιώτερος φίλος μου· ὁ ἀνθυποπλοίαρχος οὔτε ὁμιλεῖ ποτέ οὔτε γελᾷ (πλὴν μιᾶς περιπτώσεως, ἣν θὰ σημειώσω κατωτέρω) οὔτε προσέχει, ὡς φαίνεται, εἰς τὰ περὶ αὐτόν. Ὁμιλοῦμεν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἣν ἐγὼ ἐδιδάχθην κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο· φαντάζεσθε λοιπὸν ὁποῖαν ἰταλικήν! ἐν τούτοις συνεννοούμεθα. Γελῶσιν ὅμως ἐξ ὅλης καρδίας (καὶ τότε γελᾷ καὶ ὁ ἀνθυποπλοίαρχος) διότι, δὲν ὁμιλῶ καλῶς. Ἀποροῦσι πῶς δὲν γνωρίζω τὴν γλῶσσάν των, ἐν ᾧ αὐτοὶ οὔτε τὴν ἰδικήν μου, οὔτε τὴν γαλλικὴν, οὔτε τὴν γερμανικὴν ὁμιλοῦσιν. Ὁ ὑποπλοίαρχος εἰς ἕκαστον εἶδος φαγητοῦ μ' ἐρωτᾷ πῶς λέγεται ἑλληνιστὶ καὶ εἶναι ἑτοιμος νὰ γελάσῃ εἰς πᾶσαν ἀπάντησίν μου. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν διήλθον ὅλας τὰς τὰς ἡμέρας λίαν εὐαρέστως μετ' αὐτῶν. Πρὸς λιπὸν δὲ νὰ σημειώσω ὅτι πολὺς γίνεται μεταξὺ αὐτῶν λόγος perche io sempre scrivo=διότι πάντοτε γράφω.

Σήμερον τὴν πρωίαν εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ κατκιστρώματος (ὡς εὐρίσκονται

κατὰ πᾶσιν πρῶτον τοῦ Αὐγούστου ἀγέλας ὀρτύγων ἐπὶ τῆς νήσου Σπετσῶν) οἰκογένειαι τινες Ἰταλῶν φερεοίκων ἀοιδῶν μετὰ πλήρους πανοπλίας τῶν συνήθων αὐτοῖς μουσικῶν ὀργάνων, ἐν οἷς διαπρεπῆ κατέχει θέσιν ὁ ἀσκός. Νομίζω ὅτι ἡ γρχία θαλαμηπόλος, ἡ κατὰ τὰ στεῖρα πολλῶν ἐπιβατῶν ταξείδια λαμβάνουσα τὴν θέσιν κυρίας, αὐτὴ νομίζω ὅτι ὑπεκίνησε πρὸ μικροῦ διὰ τῶν λοιπῶν θαλαμηπόλων τὸ ἄσκη. Καὶ ἰδοὺ, ταύτῃ τῇ στιγμῇ παίζουσι ταχθέντες κατὰ σειρὰν, οἱ ἀοιδοὶ τὰ γνωστὰ ἡδυμελῆ ἰταλικά τεμάχια.

ΙΑ' — ΕΠΙΤΡΟΧΑΔΗΝ

Αὐθημερὸν μ. μ. παρὰ τὴν Ἑνετίαν.

Ἦδη ἀπὸ μικροῦ τὸ πᾶν περὶ ἡμῶς προδίδει τὴν προσέγγισιν τῆς πόλεως ἐκείνης δι' ἣν πᾶν ἐπίθετον εἶναι ἐξίσου κατ'ἀλλήλον ὅσῳ καὶ ἀκατάλληλον. Ἑνετία! . . . Ἑνετία! Τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπῆρξεν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ταυτόσημον τῇ καλλοῇ, ἰσοδυνάμει τῇ ἰσχύϊ καὶ συνώνυμον τῷ τρόμῳ.

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἡ Χάρυβδις, ὡς εἰ τραμάζουσα πρὸ τῶν στενοποριῶν τῆς θαλάσσης, δι' ᾧν πρέπει νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἑνετίας, ἀνακόπτει τὸν πλοῦν καὶ βρυχᾷται διὰ τῆς ἀτμοσύριγγος. Ἀκάτιον προσεγγίζει, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀναβάνει εἰς τὸ πλοῖον γέρον ἡλιοκχῆς νύκτης. Εἶναι ὁ πλοηγός, εἰς ὃν ὁ Κυβερνήτης παρὰδίδει τὴν διεύθυνσιν τοῦ σκάφους. Δὲν δύναμει νὰ περιγράψω, δὲν προφθάνω ν' ἀριθμήσω διὰ πόσων καὶ ὁποίων στενῶν διαπλέει εὐστρόφως τὸ σκάφος τοῦτο. Τὸ πλήρωμα, οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοὶ, οἱ ὀλίγοι ἐπιβάται, πάντες προσηλώθησαν οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δὲ ἔνθεν εἰς τὰ παραπετάσματα τοῦ πλοίου καὶ θεῶνται ἀπλήστως τὰ περίεξ.

Ἐπὶ δύο νῦν ὥρας πλέομεν ἐν τῷ στενῷ, καταλείποντες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πενταγώδη ἐδάφη, νηπίδια κατὰ μίαν σπιθαμὴν ὑπερέχοντα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, πάλους σημειοῦντας τὰ μέρη τῆς ἀκινδύνου διαπορήσεως, γεφύρας, κτίρια, πλοῖα, μέγαρα. — Φθάνομεν εἰς τὸ κέντρον. Ἰδοὺ ὁ περιώνυμος ναὸς τοῦ Ἀγίου Μάρκου, δεξιόθεν αὐτοῦ ἡ διαβόητος γέφυρα τῶν στεναγμῶν, ἀριστερὰ τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, καὶ ὑπεράνω πυραμιδοειδὲς ὑπερύψηλος ὀβελίσκος, οὗ ἡ κορυφή ἐπιβλέπει ἄπασαν τὴν Ἑνετίαν. Προχωροῦμεν ἔτι καὶ φθάνομεν εἰς τὸ ὀρισμένον μέρος. Ἡ Χάρυβδις ἀγκυροβολεῖ καὶ ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόδοσις εἰς τὴν περιώνυμον πόλιν.

Ἐνταῦθα ἐγκυκαλείπω ἐξ ὁλοκλήρου πᾶν ὅ,τι ὕλικῶς μὲ συνδέει μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Χάρυβδις, ἀπὸ Πειριαιῶς ὀρμηθεῖσα, εἶναι δι' ἐμὲ οἶονεῖ ἐπέκτασις τις τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος αὐτῆς ἔβλεπον ἐπὶ ἐξ ἡδὴ ἡμέρας τὰ ἔχνη τῶν προσφιλεστέρων μοι οἰκείων καὶ φίλων. Ἀπὸ τῆς ἐτέρας τῶν ἀγκυρῶν αὐτῆς κρέμονται ἔτι φύκη ἀνασπασθέντα ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ λιμένος τοῦ Πειριαιῶς. Ἐν αὐτῇ πίνω ἔτι ὕδωρ

ἐλληνικῆς πηγῆς. Νῦν ἐγκαταλείπω τὴν *Χάρεδιν* καὶ μετ' αὐτῆς ἀπο-
χειρέτῳ καὶ ἐντεῦθεν τελευταῖον τὴν πατρίδα μου.

Ἄλλ' ἰδοὺ, πρέπει νὰ ἀποθέσω ἔτι τι ἐνταῦθα. Τὰ ὠρολόγια τῆς πό-
λεως σημαίνουνσι τὴν τετάρτην μ. μ. ὥρην, ἐνῶ τὸ ἐμὸν κατὰ τὸ ἀστε-
ροσκοπεῖον τῶν Ἀθηνῶν δεικνύει τὴν πέμπτην σχεδόν. Πρέπει νὰ χωρισθῶ
καὶ τῆς ἀναμνήσεως ταύτης. Κανονίζω λοιπὸν τὸ ὠρολόγιόν μου καὶ ἀπο-
βιβάζομαι.

ΙΒ'.—ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΝ ΕΝΕΤΙΑ

Ἐν Μονάχῳ τῇ 3 Μαρτίου 1882

Ἐκ τοῦ Ξενοδοχείου Reinischerhof, ἐσπέρα.

Πρὸ τινων ὥρῶν ἐφθασα ἐνταῦθα ἐξ Ἑνετίας μετὰ 16 ὥρον πορείαν διὰ
τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐλπίζω ὅτι δὲν ἔχετε τὴν ὑπερβολικὴν ἀξίωσιν νὰ πε-
ριμένητε περιγρηφὴν τῆς πόλεως ἐκείνης παρ' ἐμοῦ, ὀλίγας μόνον ὥρας
διατρίψαντος ἐν αὐτῇ. Ὡραία, μεγάλη θαυμαστὴ καὶ ὅλως ἰδιοφυὴς ἡ
πόλις αὕτη, δὲν περιγράφεται εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ὑπὸ τοῦ τυχόντος. Διὰ
ταῦτο οὐδὲ λέξιν ἐπιχειρῶ νὰ χαράξω.

Δὲν θὰ παρκλίπω ὅμως νὰ προσθέσω ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ἐλληνικὸν μέρος ἐν
αὐτῇ. Ὁ ἐκεῖ Ἕλλην πρόξενος κ. Π. Τυπάλδος Φορέστης, ὁ λίαν ἐπαξίως
ἀντιπροσωπεύων διὰ τῆς προσωπικῆς βαρύτητος καὶ ἀξίας αὐτοῦ τὸν ἐλ-
ληνισμόν, ἔσχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην, ὅτε ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκε-
φθῶ αὐτὸν, νὰ μὲ ὀδηγήσῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν ναὸν καὶ τὸ σχολεῖον
τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος ἐν Ἑνετίᾳ.

Ἡ Ἑλλάς ἰσχύουσα ἔτι καὶ ὑπάρχουσα ἐν τῷ Βυζαντινῷ βασιλείῳ
κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κραταιώσεως τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας, ἐπέδρασε
πῶς ἐπ' αὐτήν· τοῦλάχιστον οἱ κατὰ καιροὺς Δόγαι δὲν παρεῖδον ὅτι οἱ
Ἕλληνες ναῦται, ἐμπειρότατοι καὶ εἰδικώτεροι τυγχάνοντες, ἠδύναντο
νὰ ᾧσι χρήσιμοι αὐτῇ. Ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐλληνικὰ γράμματα ἔσχυσαν
ὥστε νὰ ἐπιβληθῶσιν ἀπόσκλητα καὶ εἰς τὴν Ἑνετίαν, ὡς καὶ εἰς ὅλον
τὸν λοιπὸν τότε κόσμον. Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν τούτους πολλὰ χιλιά-
δες Ἑλλήνων ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ καὶ ἔζων ἐν εὐημερίᾳ. Ἡ δημοκρατικὴ
δὲ, παρὰ τὴν δεδηλωμένην θέλησιν τοῦ Πάπα καὶ τὴν ἀμετάτρεπτον ἐπι-
μονὴν αὐτοῦ, ἀνεγνώρισε καὶ Ἕλληνα ἀρχιερεῶς ἐν Ἑνετίᾳ. Ἦδη ἡ κρα-
ταιὰ βασιλεὺς τῶν θαλασσῶν ἀπὸ τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἀρχομένου (1514 μ. Χ.)
ἐπέτρεψε τοῖς ἐκεῖ οἰκοῦσιν Ἕλλησι ν' ἀγοράσωσι γῆπεδον καὶ ἀνεγείρωσι
ναόν. Τῷ δὲ 1579 ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρχιεπίσκοπος Φιλα-
δεφείας» Γαβριήλ ὁ Σεβῆρος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν
Ἑνετίᾳ. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Μονεμβασίᾳ, ἐκ περιδλέπτου οἰκογενείας, τῷ
1541. Ἐσπούδασεν ἐν Πατρύῳ τῆς Ἰταλίας νέος ἔτι ὢν. Ὑστερον δὲ
προεχειρίσθη εἰς ἀρχιερεῶς διὰ τὸν θρόνον τῆς ἐν Λυδίᾳ Φιλαδεφείας. Ἐλ-

θῶν ὁμῶς δι' ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ εἰς Ἑνετίαν, παρεκλήθη καὶ συνήνεσε νὰ παραιμείνῃ ἐκεῖ ἐσχαί. Σημειώσατε ὅτι εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ αὐτὴ ἡ γερουσία τῆς δημοκρατίας, παραικλέσασθαι διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ αὐτῆς τὸν Πατριάρχην νὰ ἐνδώτῃ τοῦτο δὲ ἐνεκα τῆς ὁμολογημένης ἀξίας καὶ ἀρετῆς τοῦ Γαβριήλ. Ἐκτοτε διὰ πολὺν χρόνον ἔσχυσεν ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς θρόνος τῆς Ἑνετίας ἐπὶ τοῦ ΒΑ μέρους τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ἐὰν ἐκτείνω τὸν λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' ὁμῶς θεωρῶ τοῦτο καθήκον, διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀπαντῶμεν τὴν Ἑλλάδα ἀξίως λόγου ἀντιπροσωπευομένην ἐν σπουδαιοτάτῳ κέντρῳ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσχύος. Οἱ Ἕλληνες, λοιπὸν, τότε ἔσχυσαν ἐν Ἑνετίᾳ καὶ ἀνῆλθον κατ' ἀριθμὸν μέχρι 12,000 ἐν αὐτῇ. Ἐκτίσαν, ὡς εἶπον, ναὸν, ἴδρυσαν σχολεῖα, νοσοκομεῖον καὶ ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον, ὅπερ, ὡς οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὑπηρετήσε σπουδαιότατα τὸν ἑλληνισμόν μέχρις ἐσχάτων. Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν ἐκράτησέ ποτε ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, ὃν μὴ πολλὰ, ἐν τοῦλάχιστον, τυπωθὲν ἐν τῷ «ἐν Ἑνετίᾳ τυπογραφείῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου»;

Λυπηρὸν εἶναι ὅτι σήμερον ἡ ἐν Ἑνετίᾳ ἑλληνικὴ ἀποικία ἐσμικρύνθη μέχρι τοῦ ἑξήκοστοῦ τοῦ πάλαι ἀριθμοῦ αὐτῆς. Μόλις 200 ψυχαὶ ἐν ὅλῳ οἰκοῦσιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Καὶ ἐν τούτοις δικτηροῦσιν ἐκεῖ σχολεῖον ἀρρένων, παρθενγωγεῖον, νοσοκομεῖον καὶ τὸ τυπογραφεῖον. Πλὴν τοῦ κ. προξένου, ὅστις παντὶ σθένει συγκρατεῖ ἐνταῦθα ὅ,τι ἑλληνικόν, ὁ ἀξιότιμος κ. Μάρκος Δ. Ζερβὸς, γραμματεὺς τοῦ ἀδελφάτου τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, ἐργάζεται ἀκαμάτως πρὸς προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τοῦ ναοῦ καὶ τῶν σχολείων καὶ τῶν λοιπῶν παρηρτημάτων. Ἔσχῃ τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ δείξῃ τὰ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἐμπεπιστευμένα πολύτιμα κειμήλια· ἀρχαίας εἰκόνας λαμπρᾶς τέχνης καὶ μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας, σπουδαῖα χειρόγραφα καὶ τὸν πολύτιμον καὶ ἀρχαιότερον ἐκ τῶν γνωστῶν **Χρυσόβουλλον** λόγον, ἐπὶ καπύρου γεγραμμένου, κλπ. Δίκην δ' εὐχαρίστως ἐγνώρισα τοὺς ἀντιπροσωπεύοντάς ἐν Ἑνετίᾳ τὸν κληρὸν καὶ τὴν παιδείαν ἀξιότιμους κυρίους Εὐγένιον Περδικάρην ἀρχιμανδρίτην, τὸν καὶ ἐφημέριον τῆς κοινότητος, καὶ Εὐγένιον Κυτήρην ἱερομόναχον, διδάσκαλον τῆς γλώσσης.

Ἡ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου περιδόλου ἐντύπωσίς μου ὑπῆρξεν, ὡς ἐννοεῖτε, ἡ ἐπικρατεστέρᾳ πάσης ἄλλης ἐν Ἑνετίᾳ. Ταύτην δὲ καὶ ἀπεκόμισα ἐκεῖθεν ζωηρὰν εὐφρόσυνον.

Γὰρ περὶ τοῦ τόπου τούτου, εἰς ὃν ἀπὸ τῆς σήμερον ἐγκαθίσταμαι, ἐς ἄλλοτε.

Κ. Ν. Παπαμιχαλόπουλος